

Methode- en visietekst

De Weide

Inleiding	4
Procesgericht kijken naar onderwijskwaliteit	4
Vijf basisprincipes om te komen tot efficiënt leren	5
Sfeer en relatie (1)	5
Aanpassing aan de mogelijkheden van het kind (2)	6
Werkelijkheidsnabijheid (3)	6
Activiteit (4)	7
Verruimen van het leerlingeninitiatief	8
1 Een aantal werkvormen waarin bovenstaande principes tot uiting komen	8
1.1 De kringen en het forum	8
1.2 Contractwerk	9
1.3 Projecten	10
1.4 Hoekenwerk	11
1.5 Ateliers	11
1.6 Vrije activiteit	11
2 Hoe werken wij in De Weide?	12
2.1 Hoe zorgen voor een warme aangename sfeer	12
2.1.1 Kringen	13
2.1.2 Democratisch overleg: klas- en schoolmeting	18
2.1.3 Afspraken.....	20
2.1.4 Conflicthantering en sancties	20
2.1.4.1 No Blame-aanpak	21
2.1.5 Feesten	21
2.1.6 Uitstappen	23
2.1.6.1 Kamp.....	24
2.1.7 Voeding	24
2.1.8 Cultuurbeschouwing.....	25
2.1.9 Ouderparticipatie.....	26
2.2 Hoe proberen wij het werken in de klas af te stemmen op de mogelijkheden van elk kind?	27
2.2.1 Leefgroepen	27
2.2.2 Contractwerk.....	28

2.2.3 Taal	32
2.2.4 Rekenen.....	33
2.2.5 Muzische vorming	34
2.2.6 Bewegingsopvoeding	35
2.2.7 ICT	35
2.2.8 Peer tutoring	36
2.2.9 Zorg	37
2.3 Wij brengen de werkelijkheid in onze klassen door te werken met projecten en thema's.	39
7 fasen binnen de werkvorm 'project'	39
Fase 1: Onderwerpkeuze	39
Fase 2: Brainstorm	40
Fase 3: Planning	40
Fase 4: Verzamelen.....	41
Fase 5: Uitwerken	41
Fase 6: Presentatie.....	41
Fase 7: Evaluatie	41
2.4 Hoe zorgen wij ervoor dat de leerlingen kunnen leren door activiteit	43
2.4.1 Het belang van spelen.....	43
2.4.2 Vrij spel - pauzes.....	44
2.4.2 Atelier	45
2.5 Waar en hoe komt het eigen initiatief van de leerlingen aan bod? ..	47
2.5.1 Hoekenwerk.....	47
2.5.1.1 Waarom hoekenwerk?.....	47
2.5.1.2 Aanbod hoeken	48
2.6 Anders evalueren	49
2.6.1 Groepsevaluatiess.....	50
2.6.1.1 Waarom	52

Inleiding

Bij het begin van schooljaar 2006-2007 kozen de AV en de Raad van Bestuur resoluut voor ervaringsgericht projectonderwijs in De Weide.

In onderstaande tekst kan je de concrete uitwerking lezen van wat de pedagogische werkgroep bedoelt met deze werkvorm. De werkgroep pedagogie bestaat uit de staffen¹, enkele ouders en pedagogen. De basisprincipes van de methodetekst werden ontleend aan de theorie van Ferre Laevers die het EGO (ervaringsgericht onderwijs) heeft uitgebouwd aan de KU Leuven.

In deel 1 staat beschreven dat goed en efficiënt onderwijs veel te maken heeft met het welbevinden en de betrokkenheid van de kinderen. Er wordt bekeken welke principes belangrijk zijn om dat welbevinden en die betrokkenheid te verhogen, zodat kinderen kunnen leren uit ervaringen die ze opdoen en waarbij ze zinvol begeleid worden.

In deel 2 gaat heel concreet over hoe wij in De Weide deze principes willen toepassen om een zo groot mogelijk welbevinden en een zo hoog mogelijke betrokkenheid van alle kinderen tot stand te brengen om te komen tot efficiënt leren.

Procesgericht kijken naar onderwijskwaliteit

In het boek "Ervaringsgericht werken met 6- tot 12-jarigen in het basisonderwijs" hanteren Laevers e.a. (2004) het "aanpak-proces-effect-schema". Aanwijzingen voor de kwaliteit van onderwijs kan je volgens dit schema in drie aparte categorieën onderbrengen.

Een eerste benadering van kwaliteit concentreert zich op de "aanpak". Vanuit die optiek wordt hoofdzakelijk gefocust op kenmerken die te maken hebben met de leer- en leefomgeving zoals die in de school gestalte krijgt. Hierbij staat de "hoe-vraag" centraal: Hoe moet de leraar te werk gaan, Welke activiteiten moeten er zijn? Welke inhouden moeten aan bod komen? ... Kortom, welke pedagogisch-didactische omgeving stelt men voorop? Criteria op het niveau van de aanpak kunnen echter nooit een sluitende garantie bieden voor de kwaliteit van onderwijs. Je kunt onderwijs immers niet enkel vanuit de staff en zijn of haar aanpak bekijken.

¹ In De Weide gebruiken we de uit het Engelse afgeleide term staffen om te refereren naar de personeelsleden, nl. de leerkrachten.

Een tweede benadering van kwaliteit richt zich op wat het onderwijs oplevert, op de bij de kinderen gerealiseerde "effecten". Hierbij stelt zich echter het probleem dat wat een school voortbrengt pas na een tijd kan beoordeeld worden. Daarbij komt nog dat effectmetingen op zich niet veel zin hebben als men geen voormeting doet. En tot slot kan de vraag gesteld worden of we over de geschikte instrumenten beschikken om de belangrijke competenties op een betrouwbare manier in kaart te brengen.

Een derde benadering richt zich tot slot op "het proces" dat zich hier en nu bij kinderen afspeelt. Het ervaringsgericht onderwijs richt zich daarbij op twee indicatoren, namelijk "welbevinden" en "betrokkenheid". Met welbevinden bedoelt men het zich thuis voelen, het zichzelf kunnen zijn, het zich emotioneel veilig voelen, wat zich uit in spontaneïteit, vitaliteit, innerlijke rust.

Betrokkenheid verwijst naar de intensiteit van de activiteit, naar concentratie, naar het voluit gaan in iets, het gedreven zijn, het plezier beleven aan exploreren, waarbij het kind zich aan de grens van zijn eigen kunnen beweegt. Al deze eigenschappen samen maken betrokkenheid dé indicator bij uitstek voor het zich voltrekken van ontwikkelingsprocessen.

Vijf basisprincipes om te komen tot efficiënt leren.

Om de vraag "Hoe kunnen we betrokkenheid verhogen en dus ontwikkeling stimuleren?" te beantwoorden worden vanuit het ervaringsgericht onderwijs vijf factoren als richtinggevend naar voor geschoven, namelijk **(1) sfeer en relatie**, **(2) aanpassing aan de mogelijkheden van het kind**, **(3) werkelijkheidsnabijheid**, **(4) activiteit en (5) leerlingeninitiatief**.

Wie aan betrokkenheid verhogen denkt, zal in de eerste plaats aan het manipuleren van inhoud en werkvormen denken. Er mag echter niet uit het oog verloren worden dat de inspanningen die je op dat vlak doet enkel succes kunnen hebben als eerst voldaan is aan een basisvoorwaarde, namelijk werken aan een positieve "**sfeer en relatie**". Dit eerste element duidt op het belang van een positief *klas- en schoolklimaat*, zodat elk kind zich op school en in de klas goed kan voelen. "Zich goed voelen" betekent spontaan en ontspannen kunnen zijn, openstaan, ontvankelijk zijn, kunnen genieten, zichzelf kunnen en durven zijn. Werken aan een positieve sfeer betekent dus het welbevinden van kinderen bevorderen en dat doe je door niet alleen te werken aan het welbevinden van ieder individu, maar ook aan het algemene welbevinden van de hele groep.

Een goede klassfeer hangt voor een groot deel samen met de relaties die in een klascontext worden aangegaan. Daarbij kunnen verschillende relaties worden onderscheiden: de relatie met medeleerlingen, met de leerkracht en met de totale klas- en schoolwereld. Wat betreft de *relatie tussen de leerlingen* vormen

erbij horen, niet uitgestoten worden, als "vol" aanzien worden, de sympathie van andere kinderen ervaren, een graag geziene figuur zijn, bewondering oogsten, door anderen begrepen worden, ... ervaringen waar ieder mens nood aan heeft. Het realiseren van deze behoeften heeft een aanzienlijk effect op de graad van welbevinden. Lukt dat op klasniveau, dan heb je een hechte groep met kinderen die veel en open communiceren, die samen veel plezier beleven en elkaar goed opvangen als het wat moeilijk loopt. Ze voelen zich dan verbonden. Gegeven dat volwassenen in het leven van een kind een buitengewoon belangrijke plaats innemen, is ook een goede *relatie tussen de leerkracht en de leerlingen* cruciaal. De leerkracht als persoon is immers een factor die op elk kind in de klas inwerkt. Aan een kindgerichte basishouding werken is dan ook een vereiste om bij te dragen aan de ontwikkeling van de kinderen. Sfeer en relatie worden verder uiteraard ook bepaald door de gehanteerde werkvormen en inhoud.

Een tweede element dat bepalend is voor het ontstaan van betrokkenheid in een klas is "***aanpassing aan de mogelijkheden van het kind***". In elke school en klas vragen een aantal kinderen extra aandacht om welke reden dan ook. Deze en andere kinderen dagen de school uit om te differentiëren, met andere woorden om het aanbod aan te passen aan de behoeften en de mogelijkheden van de kinderen en niet omgekeerd. Kinderen mogen verschillen en daaruit volgt dat ook zowel hun leertraject als hun begin- en eindpunt verschillen. Niet alle kinderen moeten op hetzelfde ogenblik en op dezelfde leeftijd hetzelfde kunnen. Belangrijk is echter wel dat de leerkracht en zorgbegeleiders zicht houden op het ontwikkelingsproces, bijvoorbeeld aan de hand van het leerlingvolgsysteem. Als leerkracht en school aansluiten bij verschillen tussen leerlingen houdt in dat men zowel rekening houdt met verschillen in competentieniveau en capaciteiten van de leerlingen, alsook met verschillen in tempo en met verschillen in de behoefte en nood van leerlingen aan uitleg en instructie.

Een derde betrokkenheidsbevorderende factor is het werken aan "***werkelijkheidsnabijheid***". Concreet komt het erop neer op zoek te gaan naar kansen om maximaal aan te sluiten bij wat leerlingen bezighoudt en wat er rond de school gebeurt; *aansluiten bij de leef- en belevingswereld* van de leerlingen dus. Het kind ontmoet de wereld om zich heen immers op een andere manier dan waarop ze hem op school doorgaans wordt aangeboden, namelijk opgesplitst in vakken. In de beleving van een kind vertoont de werkelijkheid een samenhang en een zekere eenheid. Aansluiten bij de leef- en belevingswereld van kinderen betekent dan ook vertrekken vanuit deze beleefde werkelijkheid. Vertrekken vanuit de belevingsrealiteit is een principe dat verder verwant is met het "*aanschouwelijkheidsprincipe*": niet alleen praten over de dingen, maar ze tegelijk ook aanwezig stellen. Bepaalde elementen van de realiteit kunnen echt in

de klas gehaald worden, voor andere onderwerpen moet de werkelijkheid opgezocht worden. Aanschouwelijkheid is één manier om de kloof tussen schoolactiviteiten en de werkelijkheid te dichten. Een andere is "*functionaliteit*": het mobiliseren van vaardigheden in activiteiten die de leerling als zinvol, authentiek en "echt" ervaart.

De leerkracht blijft echter een belangrijke rol spelen in de leeromgeving van kinderen. Hij of zij is de leerprocesbegeleider die weet hoe de motivatie van de leerlingen maximaal kan worden benut. De leerkracht kan verder de optimale bemiddelaar zijn tussen kind en werkelijkheid. Hij of zij kan kinderen op een boeiende manier in contact brengen met verschijnselen, gebeurtenissen, mensen,

...

Werkelijkheidsnabij werken brengt voor de klaspraktijk wel een aantal consequenties met zich mee. Een eerste consequentie is de keuze voor *exemplarisch werken*. Binnen het werkelijkheidsnabij werken wordt de werkelijkheid grondig verkend. Leerlingen gaan daarbij zelf actief op stap vanuit een exploratieve houding. Vaak houdt dat in dat niet alle geprogrammeerde onderwerpen op een gestoffeerde wijze aan bod kunnen komen. Door exemplarisch te werken wordt bovendien meer de klemtoon gelegd op de competenties die doorheen het proces worden verworven, met als onderliggende gedachte dat die competenties ingezet kunnen worden om ook andere aspecten van de werkelijkheid op een gelijkaardige manier te ontdekken. Een tweede consequentie hangt samen met het feit dat de werkelijkheid zoals kinderen die beleven zich niet laat opdelen in vakken. *Vakdoorbreking en het groeperen van lestijden* zijn dan ook een natuurlijk gevolg. Werkelijkheidsnabijheid stuwt de leerkracht in de richting van projectmatig werken.

Een vierde factor die bepalend is voor het ontstaan van betrokkenheid is "*activiteit*". Zorgen voor actie is een geslaagde ingang om de kwaliteit van het onderwijs te verhogen. Je mag honderd keer horen hoe iets moet, het is pas al doende dat je het leert. Actief leren wordt dan fundamenteel leren: de realiteit mogen en kunnen "grijpen", leidt tot een dieper "begrijpen". Door kinderen zelf actief in actie te laten schieten, iets te laten ontwerpen, creëren, iets te laten manipuleren, ... stimuleren we hun ondernemingszin. Uiteraard zullen ze daarbij op een heleboel moeilijkheden botsen, maar door daar zelfstandig of in groep een oplossing voor te zoeken wordt hun probleemoplossend denken gestimuleerd. Het werk maken van activiteit kan in de klas op heel veel verschillende manieren, bijvoorbeeld via groeps-, partner- en individueel werk, via instructieve spelen, via experimenteermateriaal, ...

Het vijfde en laatste element focust op het "*verruimen van het leerlingeninitiatief*". Betrokkenheid ontstaat wanneer kinderen met thema's, onderwerpen, activiteiten, ... bezig zijn die aansluiten bij hun behoeftepatroon.

Door ruimte te creëren voor een persoonlijke inbreng komen reële en individuele belangstellingspunten aan het licht. Daarom is het leerlingeninitiatief een onmisbare pijler. Werk maken van leerlingeninitiatief kan in verschillende, steeds meer omvattende stappen: van het betrekken van leerlingen op het niveau van een lesfragment, tot het door leerlingen laten bepalen van projecten, stelopdrachten, oefeningen, ... Leerlingeninitiatief komt verder uitdrukkelijk aan bod als we de kinderen via daadwerkelijke *leerlingenparticipatie* laten bepalen hoe het er in de klas of school aan toe gaat. De klas of school kan een weerspiegeling zijn van hoe in onze maatschappij participatief en democratisch beslissingen worden genomen.

1. Een aantal werkvormen waarin bovenstaande principes tot uiting komen

Aan de vijf factoren die vanuit het ervaringsgericht onderwijs als richtinggevend naar voor geschoven worden om betrokkenheid in de klas te stimuleren (sfeer en relatie, aanpassing aan de mogelijkheden van het kind, werkelijkheidsnabijheid, activiteit en leerlingeninitiatief) kan in de klaspraktijk expliciet gewerkt worden via vijf verschillende werk- en organisatievormen, namelijk **(1) kring en forum**, **(2) contractwerk**, **(3) projectwerk**, **(4) ateliers en hoekenwerk** en **(5) vrije activiteit**. De vijf factoren spelen in alle werk- en organisatievormen een belangrijke rol. Toch is elke methodiek telkens het sterkst met een specifieke factor verbonden.

1.1 De kringen en het forum

Werken aan een positief leer- en leefklimaat kan via *de kring en het forum*. Dit zijn contexten die bij uitstek relatiebevorderend werken.

De kring is een moment waarop de klas of leefgroep samen gaat zitten om gedachten en ervaringen met elkaar te delen. Als ontmoetingsplaats is het een ideale plek waar het contact tussen leerlingen onderling en tussen leerlingen en leerkracht gerealiseerd wordt. Dat *contactmoment* kan op zeer veel verschillende manieren gestalte krijgen. Het hoeft er niet uitsluitend te gaan over persoonlijke ervaringen, over gebeurtenissen die je geraakt hebben, ... Een meer thematische invulling is evenzeer mogelijk (bv. krantenknipsels, becommentariëren, ...). Verder kan de kring ook voor *planning-, reflectie- en evaluatiedoelinden* worden benut. Hoe groter de leerlingenparticipatie, des te meer overleg is er nodig om alles in goede banen te leiden. Afspraken moeten gemaakt worden, er is overleg nodig over de dag- en/of weekplanning, er moet een nieuw project worden vastgelegd, er moet gereflecteerd worden over de voorbije dag, over de aanpak van een opdracht, ... Kortom, de planning en

evaluatie hebben tot doel op het klasgebeuren te reflecteren, problemen te signaleren, daar effectieve oplossingen voor uit te werken, ...

De betere school is meer dan de verzameling van de verschillende klassen. Als men werk wil maken van een positief schoolklimaat moet een "schoolgemeenschap" worden uitgebouwd. Het *forum* is zo een moment waarop meerdere of alle klassen van de school samenkomen om gedachten, ervaringen, ... uit te wisselen (bijvoorbeeld weekopening, weekafsluiting, feesten, ...). Net als de kring kan ook het forum naast ontmoeting in het teken staan van planning en evaluatie. In tegenstelling tot de kring gaat het hier om aangelegenheden die meerdere klassen of de hele school aanbelangen.

1.2. Contractwerk

Binnen een heterogene klasgroep aanpassingen doorvoeren om tegemoet te komen aan de mogelijkheden van de leerlingen kan worden gerealiseerd door de implementatie van *contractwerk*. Contractwerk is een organisatievorm waarbij voor iedere individuele leerling een activiteitenpakket voor een bepaalde periode formeel wordt vastgelegd. Voor de afwerking van dat pakket krijgt het kind een bepaald deel van de klastijd (contractwerktijd) ter beschikking. Daarbij kan het relatief zelfstandig over de duur en de volgorde van de onderscheiden activiteiten beslissen.

Met het contractwerk draagt de leerkracht een stuk van de organisatie en dus ook van de verantwoordelijkheid over aan de leerling. Wel wordt nog een grote mate van zekerheid ingebouwd op het inhoudelijke vlak, aangezien in een "contract" is vastgelegd welke activiteiten en opdrachten zullen worden afgewerkt. Het blijft echter wel belangrijk dat een contract een grote verscheidenheid aan opdrachten omvat. Een grote diversiteit van opgaven biedt de garantie dat binnen elk contract iedereen op zijn manier van werken wordt aangesproken.

Er kan in het contract een onderscheid gemaakt worden tussen *verplichte en keuzeopdrachten*. Op die manier kan worden ingespeeld op tempoverschillen tussen de leerlingen. Verder kunnen zowel *schoolse* als *speelse opdrachten* worden opgenomen in het contract. Schoolse opdrachten verwijzen daarbij rechtstreeks naar bepaalde leerstofonderdelen. Speelse opdrachten bieden mogelijkheden om competenties al spelend in te oefenen. Ook *open en gesloten opdrachten* kunnen worden opgenomen. Bij gesloten opdrachten bestaat geen twijfel over wat er moet gebeuren. Terwijl open opdrachten veel uitdagender zijn en de leerlingen verplichten nieuwe wegen te verkennen en probleemoplossend te denken. Contractwerk hoeft ook niet noodzakelijk een zuiver individuele aangelegenheid te zijn. Er kunnen zowel *individuele* als *coöperatieve opdrachten* worden opgenomen. Een gezonde mix van individueel en

partner- of groepswork is bijzonder werkzaam. Tot slot kunnen *zelfstandig uit te voeren en begeleide opdrachten* worden opgenomen.

1.3 Het principe van de werkelijkheidsnabijheid kan gerealiseerd worden door te werken met **projecten** die de kinderen samen met de leerkrachten kiezen.

De werkelijkheid buiten de school levert bijzonder veel aanknopingspunten op waarmee de leerkracht aan de slag kan om elementen uit de eindtermen aan bod te laten komen. *Projectwerk* is daarbij de werkvorm bij uitstek. Projectwerk is een aaneenschakeling van intrinsiek gemotiveerde activiteiten van de leerlingen, gericht op het ontdekken en exploreren van een brok realiteit. Het ontstaat wanneer kinderen op bepaalde vragen, onderwerpen, thema's of problemen stoten die hen erg aanspreken. Het krijgt vorm doorheen een cyclische beweging van onderzoek (verkenning) en rapportage (verwerking).

Projectwerk beantwoordt maar ten volle aan bovenstaande definitie wanneer de reële interesses van de leerlingen in rekening wordt gebracht. Dat betekent niet dat een leerkracht zelf geen projectthema's kan aanbrenge. Op grond van observatie van de kinderen en puttend uit ervaring kan ook een leerkracht thema's suggereren die zich uitermate goed lenen tot dit soort van open exploraties. Er moet echter wel steeds getoetst worden of de kinderen er echt belangstelling voor hebben.

Binnen projectwerk kunnen we doorgaans zes *verschillende fasen* onderscheiden. In een eerste fase komt men tot een *onderwerpkeuze* en wordt uitgezocht waar de interesses van de leerlingen liggen, zodat er een voldoende groot draagvlak is om de klas gedurende een langere periode actief te laten doorwerken aan een thema. De tweede fase is de *onderhandelingsfase*. Daarin wordt gebrainstormd over wat in het project allemaal aan bod kan komen. Waar stellen ze zich vragen over? Wat willen ze weten? Wat kunnen ze doen? Binnen deze fase wordt gekomen tot concrete vragen, taakafspraken, taakverdeling, ... Fase drie is de *verzamel fase*. De leerlingen gaan op zoek naar antwoorden op hun vragen via een veelheid aan activiteiten (bezoeken, documentatie inkijken, interviews afnemen, ...). Fase vier is de *uitwerk fase*. De kinderen voegen zaken samen, interpreteren afzonderlijke elementen en komen tot een duidelijk beeld van wat ze hebben onderzocht en verkend. De rapportage kan opnieuw op zeer uiteenlopende manieren: een geschreven rapport, een artikel voor de schoolkrant, een foto- of diamontage, een toneelstukje, ... De vijfde fase is de *presentatiefase*, waarin de leerlingen hun werk aan de anderen presenteren. De laatste fase wordt gereserveerd voor het *evalueren*. Er wordt stil gestaan bij wat is gebeurd en er wordt feedback op elkaar gegeven.

1.4 Hoekenwerk

De betrokkenheidsbevorderende factor "activiteit" slaat op het actief omgaan met leerinhouden, het tijd maken voor het exploreren en experimenteren. Dit kan via *hoekenwerk*.

Bij hoekenwerk bouwen we een leeromgeving uit waarin structuur wordt aangebracht die bij de kinderen activiteit uitlokt en zo tot leren aanzet. Er is een grote diversiteit in de inhoud en in de aard van de activiteiten, die gericht zijn op inoefening, exploreren en experimenteren.

Het leeraanbod wordt via opdrachten en materialen in hoeken ondergebracht. Om het geheel overzichtelijk te houden, is een duidelijke structuur aangewezen, zodat de leerlingen zelfstandig hun weg vinden in het aanbod. Ze weten welke hoeken beschikbaar zijn, wat ze na het beëindigen van hun opdracht moeten doen: of ze het zelfcorrectiemateriaal erbij moeten nemen, of en onder welke voorwaarden ze naar een andere hoek kunnen, ...

1.5 Ateliers

Het stimuleren van activiteit kan via het opzetten van *ateliers*. Ateliers zijn aparte tijdsblokken waarin kinderen de keuze hebben uit een ruim aanbod van activiteiten die bijzondere materialen, een bijzondere ruimte en soms een bijzondere begeleiding veronderstellen. Bij deze activiteit ligt de klemtoon op het doen, het handelen, het actief bezig zijn. Belangrijk is dan ook dat het aanbod waaruit kinderen kunnen putten niet alleen ruim in hoeveelheid en verscheidenheid moet zijn, maar ook voldoende kansen moet bieden tot handelen, doen, actief bezig zijn. Juist het aantal keuzemogelijkheden verhoogt de kans dat men niet alleen afstemt op het interessepatroon van de kinderen, maar ook op de verschillen in handelen.

1.6 Vrije activiteit

Betrokkenheid komt tot slot tot stand wanneer een activiteit perfect aansluit bij de interesses van de leerlingen. Als men ernstig werk wil maken van die betrokkenheid, dan moet er ruimte gemaakt worden voor het eigen initiatief van de leerlingen. Tegen die achtergrond kan de *vrije activiteit* geïntroduceerd worden als een organisatievorm waarin aansluiting bij het behoeftepatroon de meeste kansen krijgt. De vrije activiteit is een organisatievorm waarin kinderen kunnen kiezen uit een relatief ruim en op hun behoeften afgestemd aanbod en waarbij zo weinig mogelijk beperkingen worden opgelegd.

Vrije activiteit kan uiteraard geïntegreerd aan bod komen binnen de vier hierboven besproken werkvormen. Zo gaan vrije activiteit en hoekenwerk vaak hand in hand. Bij hoekenwerk ligt de klemtoon op het activiteitsprincipe, maar om de betrokkenheid hoog te kunnen houden, is ook eigen inbreng absoluut

noodzakelijk. Het integreren van "vrije hoeken" is dan aangewezen. Hetzelfde beeld zien we bij contractwerk en ateliers. Daar gaat het dan om mag-taken en keuze-ateliers. Projectwerk heeft dan weer het betrekken van kinderen bij de onderwerpkeuze als uitgangspunt. Ook daar is er ruimte waarbinnen leerlingen initiatieven kunnen nemen.

2. Hoe werken wij in De Weide?

2.1 Hoe proberen wij te zorgen voor een warme, aangename sfeer op school en een goede relatie tussen alle betrokkenen?²

Op de Weide spreekt men iedereen aan met de voornaam. Volwassenen en kinderen behandelen elkaar op voet van gelijkheid: een volwassene is niet meer waard dan een kind, maar volwassenen worden verondersteld de kinderen te begeleiden naar verdere ontplooiing.

De ouders³ zijn ook nauw betrokken bij het schoolgebeuren. Zij maken samen met de staffen de school.

De Weide ziet er op de benedenverdieping niet echt uit als een school:

De kleuters van leefgroep 1 spelen en werken in grote, gezellige ruimtes: twee klassen met verschillende hoeken (poppenhoek, bouwhoek, timmerhoek, boekenhoek ...), een grote bewegingsruimte, een keukentje.

Voor de kinderen van leefgroep 2 en 3 is er een grote, gezellige keuken waar iedereen samen eet, speelt, iets drinkt, wat uitrust. De keuken is ook een hele dag toegankelijk voor ouders die iets willen koken, wat bijpraten met andere ouders,...

In de schilderhoek kunnen de kinderen schilderen, knutselen, kleien,...

De timmerhoek is ondergebracht in een apart gebouwtje. Hier kunnen ze naar hartenlust timmeren (bvb. vogelnestjes bouwen).

Verder is er nog de keet die gebruikt wordt om kampen te bouwen, toneel te spelen, tentoonstellingen te organiseren en nog veel meer. In deze ruimtes wordt ouderbetrokkenheid ook gestimuleerd. Mits (extra) begeleiding zijn er hier meer mogelijkheden.

² cf. visietekst: huiselijkheid, kleinschaligheid.

³ cf. punt 2.1.9. ouderparticipatie.

De klassen zijn boven. Elke leefgroep heeft zijn eigen klas (of meerdere klassen, naargelang de grootte van de groep). Deze zijn gezellig ingericht met een kring, tafels voor zelfstandig werk en instructiemomenten, hoeken,....

Tijdens vrije momenten mogen de kinderen zelfstandig werken en spelen in al deze ruimtes. De oudsten praten graag bij in hun knusse salon en de jongere kinderen vind je vaak in de poppen- of bouwhoek. In de keuken worden regelmatig gezelschapsspelen gespeeld (bvb. schaken, Uno, ...).

In alle leefgroepen begint de dag met een groepsmoment⁴: de kring:

2.1.1. Kringen

Dagelijks start het klasgebeuren in de kring. De kinderen krijgen er elk de kans om iets te vertellen of te tonen. Onderwerpen die "succes" hebben bij de andere kinderen kunnen de aanleiding tot nieuwe activiteiten zijn.

Maar de kring is meer dan dat. Het is de spil waar de dagelijkse organisatie om draait. In de kring gaat het ook om de regeling en organisatie van het groepsleven (scheur-, weer-, weekkalender, planning, contract,...)..

Het werk wordt er onder leiding van staff en kinderen in overleg georganiseerd. Verhalen worden voorgelezen, conflicten doorgenomen en verantwoordelijkheden voor de goede gang van zaken verdeeld. Alle zaken die het leven in de groep betreffen komen aan bod. Iedereen wordt serieus genomen en praat zoveel mogelijk gelijkwaardig mee.

Het doel van de kring(en) is dat de kinderen:

- vertellen over hun belevenissen, dromen en wensen;
- meegebrachte spullen tonen en erover vertellen;
- naar elkaar luisteren;
- belangstelling, waardering en respect tonen voor anderen;
- kritisch zijn en een eigen mening formuleren;
- kunnen ongelijk of onmacht toegeven, kritiek beluisteren en eruit leren;
- leren reageren op elkaar;
- actief hun taal ontwikkelen;
- verbale en non-verbale gespreksconventies naleven;
- meer mondig gemaakt worden;

⁴ De staff kan zelf beslissen, in uitzonderlijke gevallen, om af te wijken van de standaard dagindeling door activiteiten uit te stellen, een andere volgorde te nemen, ... (bvb. eerste sneeuwval, kinderen hebben samen zelf iets heel leuk opgezet (fantasiespel, creatief, ...)).

- leren te praten voor een grote groep over hun eigen ervaringen;
- leren om gevoelens te uiten;
- interessepunten gebruiken als basis voor projecten, teksten, taalwerken, atelier, afspraken, rekenen, (klas)meeting,...

De kring loopt volgens bepaalde afspraken en regels die in het begin van het schooljaar (of het verleden) gegroeid zijn. Door de afspraken en het gebruik van steeds dezelfde formuleringen zijn ook jonge kinderen perfect in staat om de kring te volgen en eventueel te leiden. Vanaf leefgroep 2 is er een voorzitter die het gesprek leidt en een secretaris die het verslag maakt.

Tijdens de kring komen regelmatig onderwerpen aan bod die de kinderen boeien, maar op dat ogenblik niet behandeld worden. De klasgroep bewaart deze ideeën (in de ijskast). Ze kunnen later op een geschikter moment aan bod komen.

Om de verschillende domeinen aan bod te laten komen wordt er elke dag een andere invulling gegeven aan de kring (cf. soorten kringen).

Om iedereen een kans te gunnen iets te vertellen, tonen, een onderwerp voor te bereiden (vanaf leefgroep 2) wordt de groep (indien nodig) gesplitst in (leefgroep 1: de groene kring: 2,5- en 3-jarigen en de grote kring: 4- en 5/6-jarigen; leefgroep 2 en 3 in niveaugroepen).

Naargelang de leeftijd van de groep kinderen worden er andere eisen en verwachtingen gesteld t.a.v de kring (gradatie). Zo is een kring bij de kleuters veel vrijblijvender en meer gestuurd door de staff. Vanaf leefgroep 2 verschuift deze verantwoordelijkheid geleidelijk aan naar de kinderen: stap voor stap bepalen ze mee hoe de kringen verlopen en waarover deze gaan. Natuurlijk wordt er niet van de kinderen verwacht dat ze deze taak probleemloos overnemen: ze hebben tijd en mogelijkheden genoeg om hierin te groeien en ook de verwachtingen worden pas groter wanneer de kinderen ouder worden. Zo wordt er in leefgroep 2 van de kinderen verwacht dat ze een relevant onderwerp kunnen kiezen, zich hierover kunnen informeren, dit met enkele belangrijke woorden kunnen noteren om dit dat met hulp van de staff in de kring kort te kunnen toelichten. Dit alles blijft natuurlijk ook van toepassing in leefgroep 3, maar daar kan men meer structuur en diepgang in de kringen verwachten. De verschillende kringen worden vanaf leefgroep 2 via een beurtroelsysteem thuis door de kinderen zelf voorbereid samen met de ouders. De verantwoordelijkheid hiervoor ligt dan ook voor het merendeel bij de kinderen zelf: ze maken een realistische planning op, kiezen zelfstandig een thema waarvoor ze interesse tonen, gaan op zoek naar informatie en illustraties, proberen alles op een creatieve manier te verwerken en oefenen hun kring in tot ze zich er klaar voor voelen en dit alles rekening houdend met eerder gekregen tips. Natuurlijk is dit

een proces dat de kinderen stap voor stap leren en waarin ze moeten groeien. Om hen hierin te begeleiden zijn er formulieren en duidelijke richtlijnen om de verschillende kringen voor te bereiden, maar verder kunnen de kinderen ook steeds met hun vragen en voorbereidingen bij de staffen terecht. Zowel kinderen als ouders worden bij aanvang van het schooljaar ingelicht over de verwachtingen die worden gesteld, verwachtingen die doorheen de jaren met de kinderen meegroeien. Alle teksten worden eerst in het klad geschreven en daarna verbeterd door de begeleider. Zo zien de leerlingen hun eigen fouten. Daarna schrijft de leerling de tekst foutloos over.

Aangezien er van de kinderen verwacht wordt dat ze groeien in dit proces van voorbereiden en leiden van kringen, is het logisch dat ze ook de nodige feedback hierop krijgen. Elke kring wordt afgesloten met een kort evaluatiemoment waarbij de kinderen elkaar tips en pluimen geven: wat was er al goed, wat kan er nog beter? Deze worden dan ook in het verslag genoteerd, zodat het kind hierop kan verder bouwen als het een volgende kring gaat voorbereiden. Deze verslagen en de kringen van de kinderen worden bijgehouden in de kringenmappen (één map per kring) en in het elektronisch agendastelsel van de staffen (Omniwize).

Buiten de kringen aan het begin van de dag, wordt er in de loop van de dag ook nog naar dit contactmoment teruggegrepen. Zo kunnen conflicten worden uitgepraat en afspraken worden gemaakt, er kunnen activiteiten worden besproken en geëvalueerd, er kan worden getoond en verteld waar men mee bezig is of er kan samen genoten worden van een vieruurtje.

Soorten kringen

Vertel- en toonkring is een moment van vertellen, tonen, voorlezen, zingen, ideeën uiten, voorstellen doen,...

De belevingswereld van het kind staat centraal. De eigen ervaring wordt gestructureerd door het gesprek met anderen. Doordat kinderen op elkaar reageren, elkaar bevragen, uit eigen ervaringen aanvullen worden de punten uitgediept en ontstaan boeiende discussies. Op die manier kunnen ze aanleiding vormen tot andere activiteiten. Zo kan een rekenonderzoek, een project, een tentoonstelling, een lied, een atelier, ... hieruit voortvloeien.

Leefgroep 1: de kleuters laten hun lievelingsknuffels, laatste tekening, nieuw speelgoed, ... aan elkaar zien en vertellen over thuis, over belevenissen.

Leefgroep 2 en 3: de kinderen laten een voorwerp zien of hebben iets te vertellen. Een kernwoord wordt door de staff op het bord genoteerd voor ze beginnen. Na hun verhaal wordt met de groep gekeken of dit een juiste keuze van kernwoord was. Indien er een beter is wordt dit ook genoteerd. De

secretaris noteert dit op het voorgedrukte formulier en plaatst dit in de map van de vertelkring.

Boekenkring

Leefgroep 1: naast de inbreng van de kleuters wordt er door de staffen wat dieper op een boek ingegaan. is het fictie/non-fictie? Wie is de schrijver, wat is de titel,... en dan maar vertellen.

Leefgroep 2 en 3:

- L1: brengen een boekje mee (titel zeggen, waar staat naam schrijver, illustrator) om de beurt. Kort iets over vertellen; waarom dat boek meegebracht; staff leest dan een stukje voor uit het boek. Geen voorbereiding op papier.
- L2: zelf een boek gelezen en vertellen. Kaft bespreken (auteur, illustrator, uitgeverij). A4'tje met: kernwoorden rond inhoud. + tekening.
- L3: zelf een boek gelezen en vertellen. Kaft bespreken; A4'tje met kernzinnen rond inhoud, favoriete personage + tekening.
- L4: (1 leesboek of 1 informatief boek of 2 strips) idem L3 + favoriete gebeurtenis.
- L5 en 6: 2 boeken per trimester (2 leesboeken of 1 informatief boek en 1 leesboek en 2 strips) idem L4 + i.p.v. favoriete gebeurtenis, de belangrijkste gebeurtenis. Voor alle leerlingen: welk gevoel had ik bij het boek.
- Ook de staffen bereiden om beurt een boekenkring voor.

W.O.⁵kring

Leefgroep 1: hier worden planten, dieren, natuurverschijnselen,... bekeken en soms zelfs intens geëxploreerd.

Leefgroep 2 en 3: de leerlingen kiezen een onderwerp uit volgende het domein van w.o.: tijd, ruimte, natuur, technologie, mens en maatschappij.

- L1: A4'jefoto's/tekeningen met (eventueel) kernwoorden;
- L2: werken met onderverdelingen en woord(en): bv. Koe: gras;
- L3 en 4: onderverdelingen met één of twee zinnen;
- L5 en 6: onderverdelingen met samenvatting en mindmap.

Kunstkring

We vinden het belangrijk dat kinderen reeds van jongs af aan in aanraking komen met verschillende kunstvormen. Hoe kunst ervaren wordt is heel subjectief, en dat komt ook in de kringen tot uiting. Kinderen beschouwen, stellen zich vragen over, leren hun gevoel uiten, en respecteren ook anderen hun mening ivm kunst.

⁵ W.O. is de afkorting voor wereldoriëntatie: tijd, ruimte, natuur, techniek, mens en maatschappij

Leefgroep 1: we hebben oog voor het domein muzische vorming (muziek, beeld, drama, bewegingsexpressie, en we gaan hierbij de dingen beschouwen, uitproberen en beleven). Dit alles onder leiding van de staff.

Leefgroep 2 en 3: de leerlingen bereiden een onderwerp voor uit deze domeinen: In leefgroep 2 neemt de staff dit nog vaak voor zijn rekening tot wanneer kinderen zich echt klaar voelen om zelf een kring voor te bereiden.

- L1: A4'jefoto's/tekeningen met (eventueel) kernwoorden;
- L2: werken met onderverdelingen en woord(en);
- L3 en 4: onderverdelingen met één of twee zinnen;
- L5 en 6: onderverdelingen met samenvatting.

Regelmatig worden bepaalde kunstvormen/technieken in levende lijve uitgeteerd tijdens de namiddagen. Op deze manier leren kinderen ook echt ervaren, voelen wat bepaalde dingen inhouden.

Nieuwskring

Leefgroep 1: jongste kleuters: hier wordt de nieuwskring vervangen door de kring van klaspop Jules. Hij brengt een voorwerp mee dat besproken wordt met de kinderen. Bij de oudste kleuters: actualiteit van de week. We bladeren samen in de Wablieft en bespreken de verschillende artikels.

Leefgroep 2: de leerlingen bereiden één artikel voor uit de krant of van het internet. Hiervoor maken ze gebruik van een voorgedrukt formulier (cf. fig. 1) met een woordspin.

Leefgroep 3:

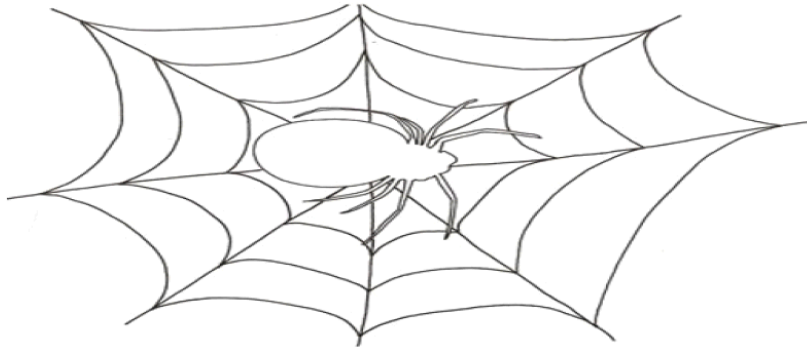
- L4: 2 artikels;
- L5/6: 4 artikels

uit de krant, een tijdschrift en/of internet. De kinderen bereiden dit voor aan de hand van een voorgedrukt formulier met een woordspin.

Radio- en tv-nieuws wordt klassikaal beluisterd.

Tekstenkring: vanaf leefgroep 2.

Om de twee weken wordt er tijd voorzien om teksten te schrijven. Het onderwerp komt vanuit het kind. Uit de vrije teksten kunnen de staffen woorden, spelling, woordenschat, werkwoordspelling halen die leiden tot taalonderricht. De vrije tekst wordt altijd vergezeld door een vrije expressievorm: doorgaans is dit een tekening, maar het kan ook een ruimtelijk werk of een toneeltje zijn. Deze teksten worden in de kring voorgelezen door de schrijver.

Nieuwskring van (naam):	datum:
Titel/Onderwerp:	
Datum:	
Bron: krant - internet - tijdschrift	
Gemeente/stad:	
Provincie:	
Land:	
Werelddeel:	
Kernwoorden (zet je titel in het lichaam van de spin en de kernwoorden in het web):	
	
Kleef hier je bericht.	
<input style="width: 100%; height: 20px;" type="text"/>	

(fig. 1 vb. van het formulier voor de nieuwskring)

Op het einde van een kring geven de kinderen pluimen en tips aan elkaar (bvb. leuk onderwerp; beter inoefenen;...).

2.1.2. Democratisch overleg: klas- en schoolmeeting⁶

Klasmeeting

In de klasmeeting komt het reilen en zeilen van de klas als groep aan de orde. Dit wordt besproken aan de hand van de puntjes (opmerkingen, voorstellen) die in de meetingbus worden gedeponneerd.

Afspraken worden er gemaakt, geëvalueerd, bijgestuurd of vernieuwd, conflicten worden uitgepraat, problemen opgelost, voorstellen besproken, pluimen uitgedeeld.

De staff neemt ook deel aan de klasmeeting en heeft een vetorecht, maar dat wordt zo weinig mogelijk gebruikt. De staff zorgt ervoor dat het gesprek op een positieve manier verloopt.

⁶cf. visietekst: democratisch-coöperatief, overleg, probleemoplossende processen, respect, reflectie, engagement ouders.

Schoolmeeting

Omdat we kinderen vanuit een democratisch denken de school willen laten mee beheren, wordt regelmatig (om de 14 dagen) met de kinderen overleg gepleegd over het reilen en zeilen van de school- en speelplaatswerking. De meeting bevordert een positief schoolklimaat en de verbondenheid tussen alle leefgroepen. Het is een moment waarop problemen kunnen worden besproken, gedachten kunnen worden uitgewisseld en afspraken kunnen worden gemaakt en herhaald.

Punten uit de klasmeeting die het klasgebeuren overschrijden worden naar de meeting gebracht. Punten die in de meetingbus werden gedeponereerd door ouders, kinderen, staffen worden door de voorzitter (leerling van het 6^e leerjaar begeleid door een staff) maandagmiddag uit de meetingbus gehaald en op het bord in de keuken van Grote Weide genoteerd. Wie hier al op wil reageren kan dit doen via het meetingboek. Op de dag van de meeting, gaat de staff die voorzitter is met het meetingboek rond. Op dit moment kunnen kinderen nog agendapunten aanvullen, of dingen schrappen. Deze puntjes worden op de schoolmeeting verder besproken en er worden verdere acties ondernomen. De rol van de voorzitter bestaat erin het aangebrachte puntje in goede banen te leiden en het op die wijze bespreekbaar te maken en uiteindelijk via stemming⁷ tot een oplossing en/of (nieuwe) afspraak te komen. Tijdens de meeting wordt een verslag opgemaakt in het meetingboek door één van de staffen. De gemaakte afspraken worden per nieuwsbrief aan alle ouders meegedeeld en opgenomen/gewijzigd in de lijst van afspraken.

Wat besproken en afgesproken wordt heeft zijn gevolgen voor het hele schoolgebeuren. De sociale controle is dan ook heel sterk. Ervaring leert dat gemaakte afspraken vrij goed worden nageleefd en dat kinderen elkaar (en ook volwassenen) erop attent maken.

De schoolmeeting is als volgt opgebouwd:

1. Welkom
2. Afspraken
3. Punten
4. Specials
5. Afsluiter

⁷ De voorzitter doet één of meerdere voorstellen (onder begeleiding van een staff) en hierop wordt gestemd door alle aanwezigen. Het voorstel dat een meerderheid behaalt wordt weerhouden. De voorzitter houdt bij het formuleren van de voorstellen rekening met bepaalde voorwaarden (veiligheid, wetgeving, eerdere afspraken,...).

De schoolmeeting gaat om de twee weken op woensdag om 11.05 door in de tweede ruimte van Kleine Weide of in de keuken van Grote Weide. Ouders zijn ook welkom om deel te nemen.

Bij dringende gevallen roept men een spoedmeeting samen.

2.1.3. Afspraken⁸

In onze school gelden er 3 belangrijke basisafspraken, namelijk respect voor de andere, respect voor de natuur en respect voor materiaal. Vanuit deze 3 basisregels werken, spelen, leven, ... de kinderen en volwassenen samen. Er zijn veel praktische afspraken die gelden in De Weide. Deze zijn tijdens de klas- en/of schoolmeeting door staffen, kinderen of ouders voorgesteld en gestemd. Reeds bestaande afspraken kunnen door alle partijen opnieuw in vraag gesteld worden. Alle afspraken worden bijgehouden in een document waarvan een exemplaar op school. Dit kan ook worden geraadpleegd via het intranet. Dit document wordt regelmatig geüpdate.

2.1.4. Conflicthantering en sancties⁹

Bij conflicten, problemen of het niet naleven van een afspraak wordt er altijd eerst met de betrokken personen gepraat. We delen geen straffen uit, maar we kijken steeds 'waarom' een kind zo handelt. "De probleemoplossende dialoog" is daar een hulpmiddel voor. Het is een gesprekstechniek die kinderen ertoe moet bewegen zelf over hun problemen na te denken en zelf naar oplossingen te zoeken. Ze dienen ook steeds te zoeken hoe iets goed kan gemaakt worden voor de "slachtoffers". De kinderen krijgen dus geen kant-en-klare oplossingen aangeboden. Kinderen moeten hierin wel geholpen worden: de discussie helpen stopzetten, duidelijke normen stellen,... dat is de taak van de begeleidende staff. Overdrijven in het praten met kinderen proberen we echter te vermijden. Kinderen moeten immers ook leren de consequenties van hun negatief gedrag te dragen.

Het is niet zo dat onze sancties al op voorhand vastliggen. De sancties worden immers bepaald naargelang de ernst van de situatie en afhankelijk van kind tot kind (bv. een tekening maken voor het "slachtoffer"). Het is belangrijk dat sancties zinvol zijn. Ze moeten gericht zijn op herstelgedrag en op een respectvolle en democratische manier gebeuren.

Bij herhaald storend gedrag, voor het kind zelf of voor de anderen, worden wel de ouders betrokken om samen met hun zoon/dochter aan een oplossing te werken.

⁸ cf. visietekst: democratisch-coöperatief, overleg, probleemoplossende processen, respect.

⁹ cf. visietekst: democratisch-coöperatief, overleg, probleemoplossende processen, respect.

2.1.4.1. No Blame-aanpak¹⁰

Wanneer we op school te maken hebben met pestgedrag gaan we ons richten op oplossingsgerichte technieken bij de aanpak hiervan. Daarbij wordt gebruik gemaakt van de No Blame-aanpak. Hierbij wordt uitgegaan van een 'steungroep' van leerlingen die meedenken over hoe zij zelf een rol kunnen spelen en een positieve invloed hebben. Het is een oplossingsgerichte techniek die leerlingen, hoe jong ook, op een positieve manier verantwoordelijk stelt voor hun gedrag. Het is een mild confronterende aanpak die uitgaat van het principe: niemand is schuldig, maar iedereen is verantwoordelijk. Het is in eerste instantie een curatieve aanpak die echter ook een preventieve uitwerking heeft.

2.1.5. Feesten¹¹

Waarom feesten?

Samen feesten is leuk. Het versterkt de verbondenheid tussen kinderen, begeleiders en ouders. Ze hebben op een intense manier contact met elkaar. Tijdens sommige feesten werken we leefgroepoverschrijdend. De kinderen werken samen aan de voorbereidingen. Het doet ons nadenken, stilstaan,...

Welke feesten vieren we en hoe?

Wij hebben aandacht voor verschillende feesten. Sommigen volgen het jaarritme (jaarfeesten), anderen zijn ontstaan uit rituelen (bvb. eindfeest), op vraag van de kinderen (bvb. Halloween, fuifjes,...), op vraag van de ouders (bvb. fuif, spaghetti-avond, Weidecafé), als afsluiter van een project, ...

Eerste schooldag: omdat we belang hechten aan een huiselijke sfeer starten we de eerste schooldag met een gezellig ontbijtbuffet waarbij kinderen, staffen en ouders rustig de tijd kunnen nemen om bij te praten, te wennen en elkaar terug te vinden. In de namiddag organiseren we een activiteit voor de hele school (bv. Vlaamse kermis).

Grootouderfeest: eens per jaar zetten we de grootouders extra in de bloemetjes. We nodigen alle grootouders uit om te komen kijken naar een dansje, toneeltje, ... of zelf deel te nemen aan hun workshop samen met hun kleinkind(eren). In de lagere school worden de kinderen aangemoedigd om zelf iets voor te bereiden. Ouders zorgen voor taart en koffie.

¹⁰ Meer info op www.leefsleutels.be

¹¹ cf. visietekst: kleinschaligheid, huiselijkheid, engagement van ouders.

Halloween: in de week voor de herfstvakantie staat één dag helemaal in het teken van Halloween. Kinderen komen verkleed naar school of worden ter plaatse geschminkt. Er worden verschillende leefgroepoverschrijdende workshops georganiseerd: knutselen, koken, schminken,... Er worden spelletjes gespeeld en er wordt een griezelreceptie gehouden (met griezelhapjes). 's Avonds blijven de kinderen vanaf de 3^e kleuterklas samen met hun klas en staffen op school slapen. We organiseren een griezeltocht (aangepast aan het niveau van de groep) en gaan na een (griezel)verhaal slapen. De oudsten hebben ook nog een griezelfuifje. 's Morgens ontbijten we samen op school.

Sint-Maarten: op het niveau van de kinderen wordt het verhaal van Sint-Maarten verteld. De hele school zet schoentjes, tekeningen, ... klaar voor de komst van de Sint. De dag na 11 november gaan we met z'n allen kijken of de Sint is geweest. Er zijn dan geschenken voor elke leefgroep (materiaal of speelgoed voor de klas) en pakjes voor elk kind (chocolade en fruit). Samen nemen we alles in ontvangst. Omdat niet alle kinderen het bezoek van de "Sint" als prettig ervaren, hebben wij ervoor gekozen om hem niet in levende lijve te ontmoeten.

Kerstfeest en Nieuwjaarsfeest: vrijdag voor de kerstvakantie is er kerstfeest met tal van activiteiten: (bv. een feestelijk middagmaal; pakjesspel waarbij de kinderen geschenkjes uitwisselen (kerstkabouters); toneel, kerstverhalen, ...).

Carnaval: op donderdag voor de krokusvakantie gaan alle kinderen (verkleed) naar de dag van het kind op de kermis van Aalst. Hierbij worden ze begeleid door ouders en staffen.

Verjaardagen vieren maakt kinderen gelukkig. Het bevordert hun welbevinden. Zij genieten en leren aanvaarden dat elk kind eens gevierd wordt. Er is een verjaardagskoffer in elke klas, waaruit de jarige een klein geschenkje kan kiezen. Ouders die de klas willen verrassen kunnen dit (in overleg met de staff) door een eigen gebak, een middagmaal, een geschenkje voor de klas.

Eindfeest: op de laatste schooldag is er een groot slotfeest met een aantal rituelen:

- *einduitstap*: de leerlingen van het 6de leerjaar kiezen de locatie voor de laatste uitstap. Deze moet aan een aantal voorwaarden voldoen: niet te ver, gemakkelijk bereikbaar, aangepaste activiteiten van 2,5 tot 12 jaar, gratis of lage kostprijs,...;
- *overdracht* van Kleine Weide naar Grote Weide (van kleuterschool naar lagere school): de oudste kleuters worden beurtelings overgedragen naar de lagere

school. Ondertussen zingen alle aanwezigen het overgangslied. Vanaf dat moment zijn ze geen kleuter meer;

- *geschenkdozen*: een paar weken voor het einde van het schooljaar beschilderen kinderen een doos per afstuderende leerling. Deze dozen staan in de schilderhoek en ieder die wil kan hier een geschenkje deponeren. Op de laatste schooldag leggen de laatstejaars een aantal proeven af om hun dozen te 'verdienen'.

- *eindproject*: de leerlingen van het 6de beginnen na de herfstvakantie samen te werken aan hun eindproject. Ze denken na over een onderwerp en hoe ze dit zullen naar voor brengen (toneel, film, tentoonstelling,...). Ze worden begeleid door ouders en staffen. Op het eindfeest tonen ze het resultaat van hun werk aan hun medeleerlingen, ouders, familie, vrienden,....

- *buffet*: de ouders maken voor 's avonds een eigen gerecht klaar en iedereen kan proeven. Ouders en kinderen krijgen zo het gevoel dat ze een stukje van thuis kunnen delen;

- *blijven slapen*: de leerlingen van het 5de, 6de leerjaar en 1ste middelbaar blijven samen met een aantal staffen (en ouders) de hele nacht op school. Zo nemen ze op hun manier afscheid van de lagere school. De volgende morgen ontbijten ze samen, ruimen op en sluiten (voorlopig) de schoolpoort achter zich...

2.1.6. Uitstappen¹²

In het ervaringsgericht, levensecht onderwijs zijn uitstappen een belangrijke vorm van natuurlijk leren. Ondernemingsgezind op ontdekking gaan in de wereld. De opgedane ervaringen verrijken vervolgens opnieuw de klaspraktijk. De uitstappen gebeuren in het kader van verschillende klasactiviteiten, doelstellingen, als start van een belangrijke activiteit:

- om dingen zelf waar te nemen en te observeren, samen te beleven;
- als aanbod van de staff of van de kinderen;
- als aanleiding van een project of thema;
- zwemmen (om de veertien dagen) en turnen (6 maal per jaar in een gemeentelijke sportzaal);
- afsluiten van een periode (uitstap voor een vakantie: herfstuitstap, paasuitstap, einduitstap);

Wanneer de kinderen voor iets kiezen wat niet enkel in boeken te vinden is, gaat de groep op stap (d.w.z. dat een uitstap niet altijd lange tijd op voorhand kan meegedeeld worden). Elke uitstap, leefgroep- of schoolgebonden, staat onder begeleiding van een volwassene (staff en eventueel een ouder). Ouders helpen

¹² cf. visietekst: kleinschaligheid, huiselijkheid, engagement van ouders.

zowel op praktisch (regelen van vervoer; zelf rijden; begeleiden,...) als inhoudelijk vlak (aanreiken van interessante bezienswaardigheden).

Tot de uitstappen behoren:

- theater- en museumbezoeken;
- naar tentoonstellingen en ambachtstui gaan;
- andere boeiende bezienswaardigheden gaan bekijken
- fietstocht (voor de 2e leefgroep; met één overnachting);
- kamp (leefgroep 1: 2 overnachtingen; leefgroep 2 en 3: 4 overnachtingen);
- excursies;
- uitstappen voor projecten;
- natuurwandelingen onder begeleiding van natuurgidsen (bv. herfstuitstap).

2.1.6.1 Kamp

Op kamp worden activiteiten aangeboden speciaal aangepast en ingericht op maat van de verschillende leefgroepen. 'Er is mogelijkheid tot bosspel, (natuur)knutselen, speurtocht, waterspelletjes, kampvuur, kampen bouwen, verhalen vertellen, vrij spelen op het kampterrein, avondspel, ...' en dit binnen een thema. Het kamp bestaat uit een afwisseling van activiteiten op leefgroepniveau en vrij spel momenten waarbij de kinderen kunnen kiezen uit een aanbod van kampen bouwen, gezelschapsspelen, experimenteren of exploreren van (spel)materialen..., knutseltechnieken uitproberen, ...

Op kamp besteden we extra aandacht aan het verzorgende aspect (waar vooral de jongste kinderen heel wat nood aan hebben). Daarnaast beogen we het gevoel van verbondenheid, samen spelen, samen eten, samen slapen. De zelfredzaamheid en het sociaal-emotionele aspect komen hierbij maximaal bod.

Het is even loskomen van 'school', loskomen van 'thuis', vertrouwen hebben in wat je niet kent, leren omgaan met de andere... Het onbekende tegemoet durven treden. Het proces speelt hierbij een grote rol... stapje na stapje... daarom opteren we voor ouderbegeleiding bij de jongste kleuters (K1)

2.1.7. Voeding

Bio-fruit

Wij hechten belang aan gezonde voeding en bieden elke dag vers biofruit aan. Dit wordt door de staffen of vrijwillige ouders geschild en gesneden.

Bij de kleuters is er een vast fruitmoment in de voormiddag, waarbij alle kleuters aan tafel zitten.

In de lagere school staat het fruit op de keukentafel en bedienen de kinderen zich. Er wordt hier ook twee maal per week in de namiddag fruit aangeboden als vieruurtje.

Koeken

's Middags en twee namiddagen krijgen de kinderen een gezonde koek.

Snoep en frisdrank

Wij geven de voorkeur aan gezonde alternatieven en vragen om geen snoep of frisdrank mee te brengen (zie ook feesten).

Boterhammen

De kleuters brengen geen boterhammen mee. Een vrijwillige ouder smeert elke dag boterhammen. Deze worden verdeeld onder de kinderen. De kinderen kunnen zelf kiezen welk beleg ze willen.

De lagerschoolkinderen kunnen boterhammen meebrengen of zelf (een) boterham(men) smeren op school (waarvoor een bijdrage wordt aangerekend). Er worden verschillende soorten brood, beleg en groenten klaargezet door de staffen. Eerst iets hartigs en dan iets zoets.

Twee maal per week krijgen we verse soep gemaakt door ouders. De andere dagen wordt er warme en koude chocomelk klaargemaakt.

Drankjes

De kleuters hebben een vast sapjesmoment na de middagpauze. Doorheen de dag kunnen ze steeds water nemen.

In de lagere school kunnen de kinderen zelf zoveel water en thee (met uitzondering van speciale thees, waarvan er maar twee per week mogen gedronken worden) nemen als ze willen. Eenmaal per dag kunnen ze ook een kop (choco)melk drinken. In de winter zijn er ook Minutensoepjes, waarvan ze er twee per week mogen eten.

2.1.8. Cultuurbeschouwing

De Weide staat niet voor een bepaalde godsdienst. Het wordt er ook niet onderwezen als vak. In De Weide is er eerbied voor elke godsdienstvorm. Ze

worden belicht als er aanleiding toe is (bij feesten, bij gebeurtenissen in gezinnen,...). Naast de algemene menselijke waarden is er ook ruimte voor bewondering, verwondering, voor confrontatie met de mooie en pijnlijke dingen in het leven. Er is aandacht voor de in de groep aanwezige achtergronden, gevoeligheden, waarden en opvattingen.

De uren cultuurbeschouwing worden ingebed in de kringen, klas- en schoolmeeting en de projecten.

2.1.9. Ouderparticipatie¹³

Waarom ?

Ouderparticipatie is absoluut noodzakelijk in ons kleinschalig initiatief, anders zou de school niet kunnen bestaan; het maakt de brug tussen school en thuis kleiner. Ouders krijgen zo een beter zicht op wat er op school, in de klas gebeurt¹⁴. Ze voelen zich nauw betrokken bij het groei/leer proces van hun kinderen, en zien hun kind eens in een andere context 'opgroeien'. De kinderen vinden het zelf leuk dat hun ouders meedoen met de activiteiten op school. Het zorgt tevens voor een huiselijke sfeer, voor gezelligheid. Het staat borg voor een rijker opvoedings- en onderwijsaanbod en zorgt voor afwisseling; iedereen kan van elkaar leren.

Ouderparticipatie resulteert in een taakverlichting voor de staffen:

- maakt het voor de school mogelijk om meer activiteiten te organiseren;
- maakt meer individuele aandacht mogelijk voor de kinderen.

Het maakt deel uit van het streven naar zoveel mogelijk basisdemocratie. We proberen ouders, naast staffen en leerlingen, evenveel medezeggenschap te geven.

Het zorgt voor een uitbreiding van je vriendenkring (staffen, andere ouders, andere kinderen).

Hoe kunnen ouders participeren ?

Iedere geëngageerde ouder wordt verwacht actief deel te nemen aan de organisatie van de school:

- mee besturen, via de Raad van Bestuur;

¹³ cf. visietekst: engagement van ouders.

¹⁴ Ouders hebben de mogelijkheid om uitgebreid afscheid te nemen of zelfs aanwezig blijven in de klas (in samenspraak met staff).

- via het systeem van werkgroepen. Voor de belangrijkste domeinen van de schoolorganisatie bestaat er een werkgroep: administratie, financiën, pedagogie, feestelijkheden, medewerkers, nieuwe ouders, infra, ICT, pr, veiligheid, dagelijks werk, speelplaats, ...;
- ondersteunen van activiteiten (deelnemen/begeleiden/ mee organiseren van uitstappen, kampen, tentoonstellingen, theater, film, feesten, sportdagen, fietstocht, etentjes, opendeurdagen, ...);
- ondersteunen van het klasgebeuren (mee begeleiden in de klas, leesouders, atelier, meehelpen met projecten ...);
- ondersteunen van het schoolgebeuren (soep maken, boterhammen smeren, fruit snijden, koken, kuisen, toezicht houden, aankoop voeding en huishoudelijke materialen ...);
- door aanwezig te zijn op de oudervergaderingen (leefgroep, evaluatie, Algemene Vergadering, pedagogische dagen, ...);
- uitgebreid evalueren van de school.... (inspraak, formuleren van voorstellen,...)

2.2 Hoe proberen wij het werken in de klas af te stemmen op de mogelijkheden van elk kind?

2.2.1. Leefgroepen¹⁵

In De Weide kiest men niet voor het jaarklassensysteem. Kinderen van verschillende leeftijden leven en leren tezamen. Heterogeniteit wordt gebruikt als een troef. Oudere kinderen begeleiden jongere, op een bepaald terrein sterkere kinderen coachen zwakkere. Door samen de taken uit te voeren halen ze er beiden profijt uit. De gedifferentieerde aanpak binnen een leefgroep biedt voordelen voor kinderen die het moeilijk hebben, voor snelle leerlingen, voor zittenblijvers. Het heeft ook zijn voordelen naar het leertempo toe. Een kind kan wat langer verwijlen in de aanvankelijke fase. Indien zittenblijven toch nodig blijkt, zal door het projectonderwijs de volledige leerstof van het afgelopen jaar nooit in dezelfde vorm herhaald worden. Een belangrijk voordeel van het werken met/in leefgroepen is dat de 'sociale rol' van elk kind steeds wisselt. Afwisselend is het de 'jongste', de 'middelste' of de 'oudste' van een leefgroep, hetgeen impliceert dat het kind niet systematisch wordt gefixeerd in een positie van zwakste, sterkste, slimste, kleinste,... Deze veranderende situatie maakt het voor het kind gemakkelijker om te evolueren qua zelfbeeld. Niet alleen verandert steeds de groepspositie van het kind, maar ook de groepssamenstelling. Elk jaar gaan de 'oudsten' over naar een andere

¹⁵ cf. visietekst: huiselijkheid, kleinschaligheid, leefgroepen.

leefgroep/secundair en komen er nieuwe 'jongsten' bij. Dit wijzigt voortdurend de samenstelling waarin het kind zich moet situeren.

Elke leefgroep heeft twee (of meer) begeleiders (=staffen). Hierdoor heeft het kind meer dan één referentiepunt.

Twee of drie begeleiders per groep betekent uiteraard dat de kinderen individueler kunnen worden gevolgd, maar ook dat de begeleiders hun observaties en bevindingen kunnen uitwisselen en objectiever te werk kunnen gaan. Bovendien kunnen ze elkaar aanvullen, verrijken, kunnen ze van elkaar leren.

Niet alleen is er een intense samenwerking tussen de begeleiders van een leefgroep, maar ook tussen het team als geheel (+/-3 u per week). Hierdoor worden kennis en ervaringen steeds uitgewisseld en besproken. Er is een permanente evolutie en bijsturing waardoor De Weide steeds in beweging blijft.

2.2.2. Contractwerk

Contractwerk is een organisatievorm waarbij voor de individuele leerling een activiteitenpakket voor een bepaalde periode formeel wordt vastgelegd.

Vooraleer kinderen zelf kunnen plannen is het noodzakelijk dat ze inzicht krijgen in tijd. Dit start bij de jongste leefgroep met het zich bewust worden van de opeenvolging van gebeurtenissen d.m.v. herkenbare, vaste momenten uit hun leefwereld en aangepast aan hun leeftijd. Gedurende de hele schoolloopbaan wordt hieraan verder gewerkt. Kinderen krijgen meer en meer greep op tijd. Ze leren een uur, een dagdeel, een dag, ... inschatten.

Al in de eerste leefgroep wordt hiervoor de basis gelegd. Buiten de collectieve momenten (kringen, uitstappen, ...) kiezen de kinderen zelf wat ze in een dagdeel willen doen. De staff sluit daarbij aan met een aanbod. Doorgaans gebeurt de planning in de kleuterklas bij de afsluiting van een collectief moment. De kinderen zitten dus nog samen in de kring en verwoorden wat ze in de komende werktijd gaan doen. De staff helpt de kleuters om zich een duidelijk beeld te vormen van de activiteit door deze te laten verduidelijken. (Wat wil je doen? Waar? Met wie? Wat heb je ervoor nodig? Weet je het materiaal te vinden? Heb je er hulp bij nodig? ...). De staff ziet erop toe dat er voldoende variatie in het aanbod is en dat alle basisvaardigheden bij elk kind voldoende ontwikkeld worden. De oudste kleuters leren bij het kiezen rekening houden met de anderen op een ervaringsgerichte manier. Deze kleuters leren ook dat een zekere vrijheid bij het kiezen niet betekent dat deze keuze vrijblijvend is. Wanneer een kind kiest voor knutselen verwachten we ook dat hij zich gedurende een bepaalde tijdspanne aan deze keuze kan houden.

Voor de oudste kleuters is er wekelijks een aanbod voor contractwerk. De taken worden per domein op een gekleurd bord gevisualiseerd (taal, rekenen, w.o., muzische,..). De kleuters kiezen onder begeleiding van de staff hoeveel taken zij die week zullen maken.

In leefgroep 2 leren de kinderen plannen in welke volgorde ze de taken van hun dagelijks contractwerk zullen maken tijdens vaste inoefenmomenten. Dit contractwerk situeert zich op een aantal domeinen waar kinderen dagelijks inoefening voor nodig hebben, zoals lezen, schoonschrift, hoofdrekenen, tafels en spelling. Deze taken kunnen hun oorsprong vinden in de kring, in het lopende project of in instructie. Verspreid over de week is daarvoor elke dag één lestijd voorzien. Er wordt dan ook per kind een contractbrief (cf. fig. 2, 3 en 4) opgesteld. Terwijl de leerlingen individueel aan hun contract werken, geeft de staff (extra) instructie aan de leerlingen van het andere leerjaar of de leerlingen die er nood aan hebben.

In leefgroep 3 leren de kinderen hun takenpakket plannen over een hele week. In het 6de leerjaar kan dit ook over een langere periode gaan. Hier zijn er ook taken waar in groep kan aan gewerkt worden.

Terwijl de leerlingen individueel aan hun contract werken, geeft de staff extra instructie aan die leerlingen die er nood aan hebben.

- *Op vraag van de leerlingen:*

Leerlingen die bij het oplossen van een taak nog moeilijkheden ervaren.

- *Of op vraag van de staff:*

Via observatie en evaluatie merkt de staff dat een aantal leerlingen de taak niet kunnen oplossen. Op dit moment krijgen die leerlingen dan over die specifieke leerstof de nodige extra instructie. Indien er maar één leerling problemen heeft, wordt ook die individueel geholpen door de staff.

Flugge leerlingen worden niet meer geremd, door het feit dat de zwakkere leerlingen meer instructie nodig hebben. Zij kunnen doorwerken aan hun pakket.

Na het afwerken van het basispakket lossen zij extra taken op (verrijkingsleerstof of aangepaste taken, die specifieke problemen van het individuele kind aanpakken uit vorige contracten) of nemen ze een opdracht uit het hoekenwerk.

De leerlingen krijgen langzamerhand overzicht over tijd, leren keuzen maken, leren zelfstandig werken en zich verantwoordelijk voelen voor het uitvoeren van gepland werk. Zij leren eveneens het positieve ervaren van een afgerond werk. De leerstof wordt zeker gerealiseerd en die wordt aangepast aan het tempo en het niveau van de leerlingen.

Het zelfstandig leren plannen is een werk van lange adem. Sommige kinderen hebben dit al snel onder de knie, anderen hebben er lange tijd steun van de staff en hun ouders bij nodig (bv. Een *individueel contract* wordt opgemaakt voor die leerlingen, die het nog niet aankunnen om zelfstandig te plannen en er dus niet in slagen om klaar te zijn binnen de afgesproken periode. In dit individuele contract bepaalt de leerling *samen* met de staff wat er per dag zal afgewerkt worden.). Doorheen de leefgroepen evolueren we van een evaluatie door de staff, naar co-evaluatie (samen met de staff) om uiteindelijk bij de oudsten te komen tot zelfevaluatie.

Tegen het eind van de lagere school lukt het de meeste kinderen om hun werk degelijk te plannen, zodat er nog voldoende ruimte overblijft voor ontspanning. Ze kunnen ook zelfstandig werken (vaak met auto-correctieve methodes) en samenwerken in kleine of grotere groepen. Ze beheersen met andere woorden de basisvaardigheden voor wat in de eindtermen omschreven staat als leren leren. De staff bepaalt de hoeveelheid contractwerk in functie van de capaciteiten van het kind. De kinderen krijgen voldoende tijd tijdens de schooluren om dit op een week af te werken. Het kan gebeuren dat kinderen hun contractwerk thuis moeten afwerken, wanneer dit door eigen toedoen niet gelukt is tijdens de schooluren. Dit verhoogt het verantwoordelijkheidsgevoel voor hun eigen taken en zorgt voor een extra stimulans om het werk goed te plannen en deze planning dan ook op te volgen.

Als kinderen een huistaak krijgen dan is dit een opdracht die verbonden is met de klaswerking. Zo dienen kinderen misschien bepaalde zaken op te zoeken omtrent het project of een kring voor te bereiden. Met andere woorden huistaken binnen De Weide zijn zinvolle opdrachten. Opdrachten om de leerstof eigen te maken dienen immers op school plaats te vinden.

contract van 22 tot 26 maart 2010		eerste leerjaar	
	 <i>hoeken</i>		
taal a, b, c	- lezen met leesouder	di of do 	
	 <i>instructie</i>		
maandag 	- 1, 2, 3 : automatisatie splitsingen van 10 - a, b, c : begrijpend lezen - kernwoorden schrijven		
dinsdag 	- 1, 2, 3 : optellen tot 20 zonder brug - a, b, c : Jantje Snoeper		
donderdag	- 1, 2, 3: aftrekken tot 20 zonder brug		

(fig.2 vb. van een contractblad van het 1ste leerjaar)

Contract van 22 tot 26 maart 2010		Derde leerjaar	
	 hoeken		
Taal	Vrije tekst		
	 Instructie		
Taal	Verdelen in zinsdelen + onderwerp + persoonsvorm	di	
Rekenen	- breuk nemen van een getal (les 99) - vermenigvuldigen en delen buiten de tafels - les 91 : schatten	Ma Do vr	
 Inoefenbundel			
Maandag	- tafels van 6, 7 en 8 - optellen en aftrekken met brug over de eenheden - alfabetisch rangschikken : zie blad - kameleon taalbeschouwing : oefening 3 (blz 139)		
Dinsdag	- tafels van 6, 7 en 8		

(fig. 2 vb. van een contractblad van het 3de leerjaar)

Contract van 8 tot 12 maart 2010		5e	
	 hoeken		
Taal	Tekst: mail naar Saartje Begrijpend lezen (zie map) Taalspel: galgje, boggle, ...		
Muzische	Muziek: cd beluisteren, muziekinstrumenten, ...	1 x 10'	
Frans	Francofan: Module 8		
Rekenen	Tafeltrainer (tafels van 7, 8 en 9) Rekenpiraten (spel)		
W.O.	Techniek Illusies		
	 Instructie		
Taal	Woorden: spiegelwoorden, keerwoorden, synoniemen, homoniemen, signaalwoorden Herhaling: zelfstandig naamwoord, bijvoeglijk naamwoord	di ma	
Rekenen	Schalen: wereldkaart (afstand berekenen van België naar Nieuw-Zeeland) Inhoudsmaten (ml, cl, dl, l, ...)	ma woe	
Frans	Module 8	di en vrij	
Muzische	Demo vaandelzwaaien Atelier	di nm vrij	
W.O.	Ontdekkers van de wereld	vrij	

(fig. 3 vb. van een contractblad van het 5de leerjaar)

2.2.3. Taal

Taalonderwijs zit verweven doorheen het hele klasgebeuren. Er wordt voor spelling en taalbeschouwing gebruik gemaakt van eigen teksten en van bestaande methodes (Kameleon, Taalsignaal, ...)

De planning van de spellingsregels wordt flexibel gehanteerd al naargelang een voorkomend taalprobleem.

Naar aanleiding van specifieke taalproblemen die in de leefgroep opduiken en die binnen het bereik van de kinderen liggen, wordt er in diverse oefenboeken gezocht naar aangepaste opdrachten. Alle leefgroepen beschikken dan ook over heel wat inoefenmateriaal van verschillende methodes. Regelmatig wordt er nieuw inoefenmateriaal aangekocht.

SPREKEN:

- Vertelkring (gestructureerd puntje leren vertellen)
- Nieuwskring, W.O. kring, Kunstkring (info leren samenvatten met eigen woorden en mondeling doorgeven, discussiëren over verschillende onderwerpen, ...)
- Klasmeeting (eigen mening leren/ durven uiten)
- Schoolmeeting (idem op groter niveau)
- Tekstenkring (becommentariëren van elkaar schrijfsels)
- Project: voorstellingen, interviews, bezoeken, ...

...

SCHRIJVEN:

- Vrije teksten
- Projectverslagen
- Verslag van de kringen
- Schoonschrift (louter technisch schrijven)
- Onthoudwoorden/woordpakketten
- controledictees
- Specifieke spellingslessen
- Tekstbesprekingen waar hoofdzakelijk het aspect taalbeschouwing aan bod komt
- Lezen van een boek met een boekverwerking (korte inhoud schrijven)

LUISTEREN:

- Kringen/Klasmeeting/Schoolmeeting/...
- Project
- Leren aandacht schenken bij instructie

LEZEN:

- Klasboek
- Niveaulezen
- Begrijpend lezen vanuit kring, project, boek,...
- Technisch lezen vanuit kringen (project, jeugdkranten, ...)
- Vrije teksten

- Werkvormen: - klassikale instructiemomenten
- individuele instructiemomenten
 - inoefentaken/contractwerk
 - kringen
 - projecten
 - vrije tekst

2.2.4. Rekenen

Voor rekenen wordt gebruik gemaakt van "Octoplus". Deze wordt echter niet strikt gevolgd, maar gebruikt als aanvulling. We kozen voor deze methode omwille van de eenvoud en de aanwezige differentiatie.

We vertrekken voor rekenen vanuit de groep en differentiëren volgens de noden van de kinderen.

Naast het rekenen via de rekenmethode vind je tevens het levend rekenen (bvb. tijdens projecten, kringen, ...). Bij levend rekenen gaat het om het oplossen en verkennen van problemen die afkomstig zijn uit de werkelijkheid, de wereld van de kinderen, het alledaagse gebeuren in en om de klas (bvb. S. wil een spelconsole kopen van 295 euro. Hij heeft al 11,67 euro gespaard. Hoeveel euro heeft hij nog nodig?). Het oplossen van de problemen vraagt om vaardigheden, kennis en houdingen, maar ontwikkelt deze tegelijkertijd. Wat kinderen zich tijdens het rekenwerk eigen maken, wordt weer toegepast bij oplossingen van soortgelijke problemen in de realiteit.

- Werkvormen: - klassikale instructiemomenten
- individuele instructiemomenten
 - inoefentaken/contractwerk
 - kringen
 - projecten
 - vrij rekenen¹⁶

2.2.5. Muzische vorming

Muzische vorming slaat op elke artistieke, creatieve en kunstzinnige vorming van kinderen en dekt dus heel wat verschillende aspecten: muziek,

¹⁶ Tijdens het vrij rekenmoment (en ook daarbuiten) gaan de kinderen op verkenning in hun omgeving op zoek naar alles wat met rekenen te maken heeft (bvb. meetkundige figuren in de natuur, de klasboeken handig optellen, nummerplaten noteren,...). Op het einde delen ze in de kring hun bevindingen met hun klasgenoten. Hierbij leren de kinderen wiskunde te zien in heel wat praktische, dagdagelijkse zaken. Ze leren een aantal aangebrachte technieken toepassen in de praktijk (vb handig optellen) en leren de relevantie en alomtegenwoordigheid van wiskunde inzien.

bewegingsexpressie, beeld, drama,... Het is een domein bij uitstek dat toelaat om te exploreren en experimenteren en om gevoelens uit te drukken en te verwerken: een domein dat dus niet weg te denken is uit de totale klaswerking. Op vlak van muziek is er enerzijds een 7-tal keer per jaar "The School of..." waarbij alle kinderen (van peuter tot zesdejaars) samen kennis maken met een bepaald muziekgenre en hierop ook een toepasselijk dansje leren (bv. The School of Country waarbij we samen een line dance dansen). Anderzijds komt het terug tijdens projecten (projectlied), Frans, hoekenwerk (cd beluisteren, muziekinstrumenten bespelen,...), atelier, fuifjes, schrijfdans of gewoon als tussendoortje. Naast het aanbod van de staffen, komt muziek ook vaak rechtstreeks via de kinderen de klas binnen: ze brengen een cd mee, zingen spontaan een lied, verzinnen een muzikaal versje, maken nieuwe teksten op gekende melodieën,...

Ook beeldopvoeding is een aspect dat volledig verweven zit in de dagelijkse klaswerking: tijdens hoekenwerk, projecten, ateliers, (kunst)kringen, verwerking van leerstof,... En tijdens vrije momenten kunnen de kinderen op ieder moment beeldend bezig zijn in de schilderhoek waar allerlei materiaal voor hen klaarligt. Andere aspecten van muzische vorming komen niet zozeer dagelijks aan bod, maar keren wel op regelmatige basis terug in kringen, projecten, tussendoortjes en vooral ateliers.

2.2.6. Bewegingsopvoeding

In een omgeving die uitnodigt tot bewegen zijn kinderen dag in dag uit bezig met het ontwikkelen van hun motorische vaardigheden. Ze klimmen in bomen, slingeren aan touwen, lopen over muurtjes,... kortom ze spelen en leren tezelfdertijd hun lichaam beheersen en besturen. Toch wordt deze ontwikkeling nog verder gestimuleerd tijdens de bewegingsmomenten die door de staff worden aangeboden: balspelen, springvaardigheden, ritmiek, sport en spel komen aan bod in de wekelijkse turnles. Meestal gebeurt dit op het schoolterrein, maar met leefgroep 2 en 3 wordt er ook enkele keren per schooljaar in een nabij gelegen sporthal geturnd om zo ook vaardigheden te kunnen ontwikkelen waar meer specifiek materiaal voor nodig is (vb. toestelturnen).

Tweewekelijks trekken alle leefgroepen ook naar het zwembad, waar er aan watergewenning wordt gedaan, de nodige zwemtechnieken kunnen worden aangeleerd en de kinderen vooral kunnen genieten van het bewegen in water.

2.2.7. ICT

In De Weide beschikken alle leefgroepen over meerdere pc's. Taken worden opgenomen in het contractwerk (bvb. Taaltrainer, Rekentrainer, Ambrasoft,...). Tijdens hoekenwerk kunnen kinderen kiezen om een educatief spel te spelen (bvb. schaken).

Wij stimuleren de leerlingen om ICT te gebruiken ICT op volgende wijzen:

Veilig¹⁷: alert voor discriminerende inhoud, op de hoogte van het bestaan van spam en virussen, leren geen persoonlijke informatie door te geven aan onbekenden (bvb. tijdens het chatten);

Verantwoord: zorg voor hardware en software (bvb. volgen van ateliers i.v.m. hardware), rekening houden met ecologie (bvb. niet elk document afdrukken; pc's elke avond uitzetten), op ethisch - sociaal vlak: anderen niet lastig vallen, niet cyberpesten; kennen en toepassen van netetiquette (= conventies en regels die gelden op internet);

Doelmatig: kritisch zijn over eigen ICT-gebruik, staan de middelen in verhouding tot het doel; ter ondersteuning van hun leren (bvb. educatieve cd-roms, doepaden en webpaden gebruiken, informatie opzoeken, het maken van mindmaps; e-mails versturen, weblog updaten, PowerPoint presentaties maken,...).

2.2.8. Peer tutoring

"Iets in eigen woorden kunnen uitleggen aan anderen is de beste manier om te leren." Vanuit die optiek hanteren we in De Weide leefgroepoverschrijdende peer tutoring. Bij deze vorm van coöperatief of samenwerkend leren is duidelijk sprake van een helpersrelatie tussen twee leerlingen: een leerling begeleidt een andere bij het verwerven of inoefenen van bepaalde leerinhouden. De vaststellingen uit onderzoek wijzen niet alleen uit dat de leerlingen die ondersteuning krijgen er flink op vooruit gaan. Het gunstige effect is zo mogelijk nog groter bij de leerlingen die de begeleiding geven.

¹⁷ In het verleden organiseerden we i.s.m. Action Innocence een workshop rond veilig op het internet, zowel voor kinderen als voor ouders. Meer info op www.actioninnocence.be

Op maandagnamiddag (behalve tijdens projectperiodes) oefenen leerlingen van leefgroep 3 als tutor samen met twee leerlingen uit de tweede leefgroep een aantal leesstrategieën in. Enkel de leerlingen uit het vierde leerjaar lezen tijdens dit leesmoment voor aan de kleuters. De leerlingen uit leefgroep 2 die niet samenwerken met een tutor werken op dit moment aan een andere leesactiviteit (bvb. luisteren naar een voorleesverhaal).

Concreet gaat het tijdens de peer tutoring-activiteiten om volgende leesstrategieën: voorkennis activeren, voorspellend lezen, hoofdzaken onderscheiden van bijzaken, begrip van woorden bewaken en de betekenis achterhalen van woorden die men niet begrijpt, tekstbegrip bewaken en de betekenis achterhalen van zinnen of tekstfragmenten die men niet begrijpt en het soort tekst bepalen. Het gaat hier om strategieën die voor, tijdens en/of na het lezen kunnen worden ingezet en dus het hele leesproces beslaan. De strategieën vóór het lezen hebben als doel de lezer optimaal voor te bereiden op de lectuur van een tekst. Strategieën tijdens het lezen hebben vooral tot doel de tekst zo goed mogelijk te begrijpen, het leesbegrip te controleren en het leesproces te reguleren. De strategieën na het lezen richten zich tot slot vooral op de evaluatie van het begrip van de gelezen tekst. Aan de hand van de strategieën uit de lessenreeks leren de kinderen dus zich te oriënteren op de tekst, na te denken over hun leesgedrag en hun leesproces te plannen, te bewaken, te evalueren en zo nodig bij te sturen om op die manier meer greep te krijgen op het leesbegrip. Allemaal vaardigheden die overigens duidelijk gerelateerd kunnen worden aan de vakoverschrijdende eindtermen "leren leren".

Aangezien blijkt dat peer tutoring lang niet zo effectief is wanneer de oudste leerlingen onvoorbereid aan hun taak als "tutor" beginnen, worden de leerlingen uit leefgroep 3 vooraf voorbereid. Daarin maken ze zich een waaiër aan vaardigheden eigen waarmee ze tijdens de leesmomenten aan de slag kunnen. Tijdens deze voorbereiding leren de tutors uiteraard eerst de doelen en de opzet van het project kennen, alsook hun taken en verantwoordelijkheden daarin. Verder steken ze op hoe je via een actieve luisterhouding aan een jongere leerling je interesse kan laten blijken, hoe je een leesmoment best kan starten en afsluiten, hoe je kan bijhouden en evalueren wat je tijdens een leesmoment hebt gedaan, hoe je fouten van een jongere leerling op een correcte manier verbetert, hoe en wanneer je complimentjes kan geven en hoe je op een goede manier hulp kan bieden.

2.2.9. Zorg

Kinderen die in een toestand van welbevinden verkeren, voelen zich 'als een vis in het water'. Ze zijn gelukkig en stralen dit ook uit. Wij stellen alles in het werk om de ontwikkeling en het welbevinden van elk kind te stimuleren. Via aangepaste zorg trachten we het welzijn en de motivatie van leerlingen te verhogen zodat het leerproces vlotter kan verlopen.

De kinderen participeren aan alle leefgroep- en schoolactiviteiten. Indien een kind het moeilijk vindt om aan een activiteit deel te nemen, zal de staff samen met het kind kijken naar een manier waarop het wel kan lukken of beslissen om het kind eerder te laten passief dan actief deelnemen. Kinderen die zich niet goed voelen krijgen ook de kans om tot rust te komen op een rustige plek.

Samenwerking met de ouders

De inbreng van de ouders blijft voor ons van primair belang. Ouders kennen hun kinderen immers het best. Een nauwe samenwerking en een open wederzijdse communicatie zijn dan ook zeer belangrijk: door informele gesprekken en de leefgroepavonden. Door observaties en de evaluaties¹⁸ zijn wij in de mogelijkheid om in een vroeg stadium de ouders van kinderen met speciale zorgen te betrekken bij het ganse proces van testafname, acties en evaluaties/bijsturing ervan.

Zorgtraject

De volgorde van de stappen binnen de zorg bieden een continuüm van hulp vanaf het moment dat men zich zorgen maakt tot het moment dat de mogelijkheden voor hulp (de draagkracht) in onze school zijn uitgeput.

Stap 1: het bieden van hulp door de staff(en)

De belangrijkste rol blijft in de eerste plaats weggelegd voor de staff. Hij/zij blijft de eerste verantwoordelijke voor het leren en het welbevinden van de kinderen in zijn/haar leefgroep. Preventie staat centraal. De essentie van de hulp is dat de staff zelf probeert om zijn onderwijs en zijn omgang met de kinderen af te stemmen op wat hij/zij als de noden van het kind ervaart. We gaan ervan uit dat kinderen zoveel mogelijk in hun natuurlijke, vertrouwde omgeving moeten worden opgevangen. Tijdens teamvergaderingen wordt er

¹⁸ zie 1.1.1. Evaluaties

samen met het hele team gezocht naar afstemming tussen de aanpak in de klas en de noden van de kinderen.

Als ouders wordt u hiervan op de hoogte gehouden via informele gesprekken of de evaluaties.

Stap 2: betrekken van buitenschoolse hulp

Indien voor de begeleiding van sommige kinderen (bvb. bij bepaalde leerstoornissen) onvoldoende middelen (uren) en/of expertise aanwezig is op school, gaan we over naar buitenschoolse hulp. Hier denken we dan vooral aan privé-hulpverlening zoals logo, kinesitherapie e.a. Toch kan het ook interessant zijn om beroep te doen op een school voor buitengewoon onderwijs. Dit alles gebeurt ook in onderling overleg tijdens de klassenraden en het multidisciplinair overleg (MDO) tussen de staffenen de CLB-afgevaardigde.

Als ouders wordt u hiervan op de hoogte gehouden via tussenliggende gesprekken op school.

Stap 3: doorverwijzing naar het Buitengewoon Onderwijs

Wanneer het traject van zorg in onze school niet volstaat om het kind voldoende ontwikkelingskansen te bieden, kan een gericht en procesmatig begeleidingstraject naar het buitengewoon onderwijs worden opgezet. Dit gebeurt i.s.m. het CLB. In deze fase worden de ouders niet enkel actief betrokken maar ook begeleid (vb. samen met de staff of coördinator scholen van het buitengewoon onderwijs bezoeken).

2.3 Wij brengen de werkelijkheid in onze klassen door te werken met projecten en thema's.

Het principe van werkelijkheidsnabijheid kan gerealiseerd worden door te werken met projecten en thema's die aansluiten bij de leefwereld van de kinderen. Projectwerk is een aaneenschakeling van intrinsiek gemotiveerde activiteiten van de leerlingen, gericht op het ontdekken en exploreren van een brok realiteit. Een project (bvb. Waar kom ik vandaan?) is meer dan een thema (bvb. Halloween) waarover je meer wil weten. Het moet iets zijn dat je niet alleen meemaakt als toeschouwer, maar waar je jezelf volledig in onderdompelt, een 'belevens' in de letterlijke zin van het woord. Bij een project bepalen kinderen mee de inhoud, doelen en activiteiten. Er is veel groepswork; er zijn weinig klassikale momenten.

In de jongste leefgroep is een project minder tijdsgebonden (vanaf leefgroep 2 worden er projecten georganiseerd tijdens vooraf bepaalde projectperiodes: 1ste en 2de trimester: 2 projectperiodes; 3de trimester: 1 projectperiode eventueel aangevuld met miniprojecten (een paar dagen rond een onderwerp werken in kleine groepjes of individueel).

Jaarlijks gaat dit om een zestal projecten. Tussen de verschillende projecten (inoefenweken) wordt de leerstof die tijdens de projecten aan bod kwam verder vastgezet en ingeoefend. Ook nieuwe leerstof wordt in deze tussenperiodes aangebracht.

Het onderwerp van het project wordt in samenspraak met de kinderen vastgelegd. Het is belangrijk dat het onderwerp bij het overgrote deel van de kinderen leeft. In kringen wordt vaak de basis gelegd voor de keuze van een nieuw project. De staff bewaakt dat de verschillende domeinen van WO voldoende aan bod komen gedurende het jaar. De projectkeuze, alsook de invulling ervan wordt hier mede door bepaald.

Tijdens een lopend project kan er regelmatig worden teruggekoppeld naar vorige projecten.

Binnen de werkvorm 'project' kan men 7 fasen onderscheiden:

Fase 1: Onderwerpkeuze

De opstart van een project is vooreerst een zoektocht naar datgene dat leeft in de groep, dat de groep nodig acht te weten, te onderzoeken en aan te pakken. Hierbij trachten de begeleiders aandacht te hebben (bv. door observatie, kringgesprekken,...) voor de leefwereld van de kinderen en zo samen op zoek te gaan naar de vragen en problemen waarmee ze te maken hebben. Zo ontstaat er een voldoende groot draagvlak om de groep gedurende een langere periode actief te laten doorwerken aan een onderwerp. De voorstellen die niet direct kunnen doorgaan worden bewaard in de ijskast.

In leefgroep 1 wordt dit proces nog sterk gestuurd door de staffen. In leefgroep 2 komen er al meer voorstellen van de kinderen en minder van de staffen. In leefgroep 3 komen de meeste voorstellen van de kinderen.

Reeds aan bod gekomen thema's en projecten worden bijgehouden in het elektronisch agendasysteem gebruikt door de staffen (Omniwize) en in de persoonlijke mappen van de kinderen.

Fase 2: Brainstorm

Wanneer er een projectkeuze is gemaakt wordt er gebrainstormd over wat er in het project allemaal aan bod kan komen. Waar stellen ze zich vragen over? Wat willen ze weten? Wat kunnen ze doen? Wat is ons doel? Binnen deze fase wordt gekomen tot concrete vragen, doelstellingen, activiteiten, ... Ook dit proces wordt bij de jongsten meer begeleid en gestuurd dan bij de oudsten.

Bij de voorbereiding van een project wordt gebruik gemaakt van een relatiematrix om de oorspronkelijke brainstorming aanzienlijk uit te breiden. Het onderwerp wordt vanuit verschillende invalshoeken benaderd (bv. tijd, ruimte, muzische,...).

Fase 3: Planning

Daarna wordt er in samenwerking met de kinderen bepaald welke acties noodzakelijk zijn en welke niet om de doelstellingen te realiseren. Er wordt een logische volgorde van activiteiten bepaald: impressie komt voor expressie. Taken worden verdeeld en afspraken gemaakt. Een vermoedelijke tijdsduur (naar gelang het onderwerp kan dit variëren van 1 tot 3 weken), een planning wordt opgesteld. Om praktische redenen zijn het vooral de staffen die de tijdsduur bepalen en de planning van de activiteiten inroosteren.

Fase 4: Verzamelen

Binnen deze fase gaan de leerlingen op zoek naar antwoorden op hun vragen via een veelheid aan activiteiten (uitstappen, interviews, documentatie inkijken, beeldmateriaal bekijken,...). Vanaf leefgroep 3 contacteren de kinderen zelf externen om afspraken te maken.

Fase 5: Uitwerken

De kinderen voegen zaken samen, interpreteren afzonderlijke elementen en komen tot een duidelijk beeld van wat ze hebben onderzocht en verkend. De rapportage kan opnieuw op zeer uiteenlopende manieren: een verslag, een krantje, een foto- of diamontage, een toneelstukje, een projectlied,... Er wordt gezocht naar 'historisch-geografisch-maatschappelijke uitbreiding': verbanden leggen in tijd en ruimte, en waardebeleving. De kinderen werken in kleine groepjes of individueel. Deze groepjes worden begeleid door de staffen. Dit wordt afgewisseld met klassikale werkvormen.

Fase 6: Presentatie

In de presentatiefase wordt het project voorgesteld aan de andere groepen en ouders. Tijdens het project wordt naar een eindproduct toe gewerkt (bvb. een toneel, een tentoonstelling, een PowerPoint presentatie, een krantje,...). Met dit eindproduct proberen we iets wezenlijks te veranderen en willen we ook andere mensen proberen bereiken (bvb. onze ecologisch voetafdruk verminderen, regelmatig met asielhonden wandelen, ...). In leefgroep 1 wordt er vooral procesgericht gewerkt. Vanaf leefgroep 2 wordt er ook resultaatgericht gewerkt.

Fase 7: Evaluatie

Elk project wordt door de kinderen en door de staffen geëvalueerd. Zowel het eindproduct als het werkproces worden daarbij onder de loep genomen. Soms zijn er ook tussentijdse evaluaties, die mogelijk het proces bijsturen. Bij de evaluatie dienen de projectdoelstellingen als toetssteen. Daarenboven wordt ook geëvalueerd of bepaalde kennis en vaardigheden bereikt zijn (via bvb. frustratieflappen¹⁹). Blijken hierbij opduikende fouten te worden veroorzaakt door houdingen, dan kunnen ze het onderwerp gaan uitmaken voor een volgend project. Het spreekt vanzelf dat een evaluatie gemakkelijker verloopt naargelang het product concreter en van materiële aard is. Voor de vormgeving van soortgelijke evaluaties opteert men voor diverse en wisselende invalshoeken en technieken: collectief of individueel, mondeling of schriftelijk, via een vragenlijst of een vrije tekst, zelfevaluatie en/of evaluatie van de groep,... Ouders worden ook bevraagd over hun bevindingen.

¹⁹ Flappen waarop men elementen noteert die nog verder moeten ingeoeffend worden of waarover er een instructie moet gegeven worden om een bepaalde activiteit correct te kunnen uitvoeren (bvb. om een kookactiviteit uit te voeren moet men met maten en gewichten kunnen werken).

2.4 Hoe zorgen wij ervoor dat de leerlingen kunnen leren door activiteit?

2.4.1. Het belang van spelen

Spel/spelen is een activiteit die essentieel is voor een kind om zich veelzijdig te ontwikkelen.

Spel/ spelen komt tegemoet aan de basisbehoeften van het kind.

- Behoefte van exploratie (*Het kind wil graag nieuwe dingen uitproberen, het wil exploreren, de wereld ervaren en onderzoeken..*)
- Behoefte van actief zijn (*Deze exploratiedrang is gekoppeld aan de behoefte van actief zijn, motorisch bezig zijn, handelen....*)
- Behoefte van eigen zijn (*De behoefte om zelf iemand te worden, zelf kunnen lopen, zelf kunnen spelen... hierdoor heb je ontmoetingen met anderen nodig. Door deze contacten en ervaringen leert het kind wie het zelf is.*)

Spel is belangrijk voor de totale ontwikkeling en het totale leren van het kind.

- Lichamelijke ontwikkeling
- Taal en denkontwikkeling
- Sociale en emotionele ontwikkeling
- Het heeft een motiverende uitwerking op het aanleren en toepassen van allerlei vaardigheden.

Het belang van spelen kun je niet overschatten. Om deze reden is het voor ouders en leerkrachten belangrijk om een kind te stimuleren in spel en spelen.

→ Wat zijn de ontwikkelingsmogelijkheden bij spel/spelen?

- Spel is voor het kind een belangrijk middel om uitdrukking te geven aan zijn/haar gevoelens en ervaringen. In zijn spel merk je wat het kind bezighoudt.
- Kinderen doen met spel ervaringen en kennis op. Het kind leert zichzelf en zijn omgeving kennen en begrijpen.
- In het spel oriënteert het kind zich in het leven en geeft het kind uiting aan de manier waarop hij de wereld tegemoet treedt, ervaart en beleeft.
- Tijdens het spel creëert het kind een eigen wereld waarin persoonlijke belevingen centraal staan.

- Kinderen leren door spel hun gedrag zelf te sturen. Ze leren door middel van spel hun handelingsmogelijkheden uit te breiden en leren handelen in denkbeeldige situaties. Dit kunnen zij later uitbreiden naar echte situaties. Door fantasiespel leren kinderen creatief te denken en te handelen.
- Kinderen verwerven spreek- en denktal door middel van spel.
- Door spel gaan kinderen in interactie met de omgeving. Dit stimuleert de communicatieve ontwikkeling.
- Door middel van rollenspel leren de kinderen de functies van taal herkennen en voorspellen. Ook leren zij motiveren waarom zij iets doen en leren zij redeneren waarom iets gebeurt. Zij leren ook rollen en personen kennen.
- Kinderen leren hierdoor ook de emoties en gedachten van personen herkennen.
- Spel biedt kinderen plezier, ontspanning en gezelligheid. Door spel leren kinderen vaardigheden aan en leren ze groepsregels aanvaren.
- Door spel te vertonen leert een kind wat het kan. Het kind bepaalt zelf wat het speelt en doordat hij dat zelf mag bepalen, kan dat zijn zelfwaardering en zelfvertrouwen opvrijzelen.

2.4.2. *Vrij spel - pauzes*²⁰

De kinderen worden gestimuleerd en krijgen de mogelijkheden om eigen initiatief te nemen tijdens vrij spel, zowel binnen als buiten. Ontwikkelen van zelfstandigheid²¹, leren 'het zelf te doen', samenspelen en leren van elkaar spelen hier een belangrijke rol.

De opdeling in activiteitenruimtes (bewegingsruimte, timmerhoek, schilderhoek, keet²², keuken) helpt de kinderen om hun initiatief te kaderen als een welbepaalde act. In die ruimte vinden de kinderen het nodige materiaal en de geschikte infrastructuur. Dit geeft een duidelijk hanteerbare structuur i.v.m. afspraken en verantwoordelijkheden. Bij de kleuters worden deze hoeken meer begeleid.

De ruimtes zijn ook zoveel mogelijk ingericht om het 'avontuurlijk' spelen te stimuleren. We leggen hierbij de nadruk op de volgende vier functies:

²⁰ cf. visietekst: huiselijkheid, kleinschaligheid, overleg, democratisch-coöperatief, respect.

²¹ Deze ruimte wordt bevat tribunes en een podium

- *Spel en beweging*: balspelen (bvb. voetbal, basketbal,...); rennen, fietsen, steppen, skeeleren, kampen bouwen, toneelstuk spelen,... Er is materiaal (ballen, fietsen, gereedschap, verkleedkleden, knutselgerij,...) aanwezig op school, maar de kinderen kunnen ook hun eigen fiets, step, speelgoed,... meebrengen. Deze spelen geven ook aanleiding tot samenspel (leeftijd- of leefgroepoverschrijdend). De kinderen worden tijdens het spelen gestimuleerd om afspraken te maken (bvb. wie mag eerst op een fiets) en te respecteren (bvb. speelgoed opruimen na gebruik), en om zelf conflicten op te lossen.
- *Rust*: zowel binnen als buiten zijn er verschillende plekjes voorzien waar de kinderen tot rust kunnen komen (bvb. een boekje lezen in de boekenhoek of in de zetel in de keuken,...);
- *Creativiteit en kunst*: in de timmerhoek en schilderhoek is constant materiaal aanwezig die de kinderen aanzet tot het maken van eigen creaties met verschillende materialen.
- *Natuurbeleving*: het versterken van de band met de natuur (bvb. constructies bouwen met water en zand, eitjes rapen bij de kippen,...).

Door het nemen van eigen initiatief, kunnen zij:

- hun eigen grenzen leren kennen en verleggen, en hierdoor hun zelfvertrouwen opbouwen;
- hun motorische vaardigheden ontwikkelen op zelf gekozen wijze;
- hun alertheid en het inschatten van deze risico's oefenen;
- reactievermogen trainen en adequate reacties aanleren;
- verantwoordelijkheid leren te nemen voor zichzelf en de ander;
- ...

en dit alles in de 'beschermd'²³ omgeving van de school.

2.4.2. Atelier

Gemiddeld is er tweewekelijks een atelier voor leefgroep 2 en 3 samen. Tijdens deze namiddag gaan de kinderen bij een begeleider ((groot)ouder, staff,...) meewerken aan een activiteit. In het begin van de week wordt het aanbod bekendgemaakt. Een paar dagen voor het atelier gepland is moeten de kinderen

²³ Wij volgen hierbij de Europese wetgeving.

een activiteit kiezen uit het aanbod of zelf een activiteit voorstellen²⁴. De begeleider brengt hen bepaalde technieken aan over bvb. knutselen, tekenen, muziek, koken, timmeren, handwerk, natuurexploratie... Hierbij zorgen we ervoor dat alle domeinen regelmatig aan bod komen: w.o., muzische vorming,... Dit is voor de kinderen een unieke gelegenheid om andere begeleiders te leren kennen en om met andere kinderen uit alle leeftijdsgroepen samen te werken. Op het einde van het atelier is er een gezamenlijk toonmoment en ruimte voor reflectie.

²⁴ Dit voorstel wordt in overleg met de staff besproken. Indien deze activiteit doorgaat maken de kinderen zelf een materialenlijst op. Ze brengen de benodigdheden zelf mee of vragen aan een staff of begeleider om deze aan te kopen.

2.5 Waar en hoe komt het eigen initiatief van de leerlingen aan bod?

2.5.1. Hoekenwerk

Hoekenwerk is een vorm van interne differentiatie, waarbij de leerlingen individueel of in kleine groepen in 'hoeken' werken om zo op eigen ritme en op eigen niveau verschillende stappen van het leerproces te verwerken.

In alle leefgroepen gebeurt de keuze van de activiteit bij de afsluiting van een collectief moment. De kinderen zitten dus nog samen in de kring en verwoorden wat ze in de komende werktijd gaan doen. De staff helpt de kinderen om zich een duidelijk beeld te vormen van de activiteit door deze te laten verduidelijken. (Wat wil je doen? Waar? Met wie? Wat heb je ervoor nodig? Weet je het materiaal te vinden? Heb je er hulp bij nodig? ...). De staff ziet erop toe dat er voldoende variatie in het aanbod is en dat alle basisvaardigheden bij elk kind voldoende ontwikkeld worden. De kinderen leren bij het kiezen rekening houden met de anderen op een ervaringsgerichte manier. De kinderen leren ook dat een zekere vrijheid bij het kiezen niet betekent dat deze keuze vrijblijvend is. Wanneer een kind kiest voor knutselen verwachten we ook dat er bij de afsluiting een knutselwerk (in wording) wordt getoond. De kinderen kunnen individueel of in een kleine groep aan de slag.

2.5.1.1. Waarom hoekenwerk?

- de betrokkenheid van de kinderen bij de activiteiten is zeer groot. Ze mogen vaak een eigen keuze maken, verwerven en verwerken de leerstof op een speelse en aantrekkelijke manier en zetten zich er dan ook ten volle voor in;
- differentiatie: de kinderen doorlopen de activiteiten op eigen tempo. Ook is er variatie in niveau dat in het aanbod zit. Verder differentiatie op interesse;
- het sociale aspect: als kinderen met z'n tweeën of meer in een hoek werken is er overleg en communicatie. Ook kunnen de kinderen elkaar helpen;
- zelfstandig werken: de kinderen moeten opdrachten lezen, uitvoeren en zelf verbeteren.
- hoekenwerk is een ideale manier om spelend te leren;
- heel wat materiaal wat door tijdgebrek misschien niet aan bod komt, kan bij hoekenwerk ingezet worden;
- kinderen zijn vanuit de kleuterklas gewend in hoeken te werken. Hoekenwerk is dus drempelverlagend voor de overgang naar leefgroep 2;
- hoekenwerk biedt kansen om bepaalde leerstof te blijven inoefenen en herhalen. Ook kunnen kinderen bij hoekenwerk teruggrijpen naar iets wat ze eerder geleerd hebben;

- de staff kan door deze organisatievorm tijd vrijmaken om leerlingen met leerproblemen eens extra te begeleiden, de remediërende functie.

2.5.1.2. Aanbod hoeken²⁵

Er worden in leefgroep 2 en 3 in de namiddag twee of drie blokjes van 30 minuten aan hoekenwerk besteed per week. Voor de kinderen van het eerste leerjaar is er in de voormiddag ook een blokje *knijpertjestijd*. Dit is eigenlijk hoekenwerk maar wordt zo genoemd omdat de kinderen een wasknijper met hun naam erop hangen bij de gekozen activiteit. Aan het begin van het schooljaar houdt dit nog veel spel in. Naarmate het schooljaar vordert, wordt de nadruk meer gelegd op leerspellen.

Leefgroep 1: Kleuters hebben zelf geen mogelijkheden om orde in de veelheid van mogelijkheden aan te brengen... hoeken vergemakkelijkt de keuze en motiveert het kind tot meer spelactiviteit.

Er zijn diverse (speel)hoeken binnen het klaslokaal, de leefruimten...

- Het kind wordt aangetrokken door het materiaal en door de andere kinderen die daarmee bezig zijn.
- Het kind kan zich in de besloten ruimte van de hoek beter concentreren.
- Interactie wordt bevorderd omdat enige kleuters met hetzelfde materiaal bezig zijn.
- Taalontwikkeling wordt gestimuleerd... van solitair spel naar samenspel.
- Kinderen zijn op eigen tempo en niveau bezig... ze kunnen elkaar helpen bij opdrachten.
- Stimuleert de zelfstandigheid... je kiest zelf het materiaal dat je nodig hebt , ruimt op...

Jonge kleuters kunnen vrij spelen in de diverse hoeken, we opteren voor vrij kiezen...

Meerwaarde van vrij kiezen in de hoeken: kinderen kunnen hun eigen ontwikkelingstraject uitstippelen, op eigen tempo en niveau, vanuit eigen interesses en talenten... ontwikkelen van 'zelfsturing' en 'keuzecompetentie'.

Van vlinderen naar bewust kiezen ...

- peuters en jonge kleuters moeten alles nog leren kennen en vlinderen dus nog veel tussen de activiteiten door.
- jonge kleuters kiezen
 - individueel of via de kring kiezen aan de hand van het materiaal

²⁵ de leerlijnen per hoek moeten nog verder worden uitgeschreven; het systeem om bij te houden wie in welke hoek al heeft gewerkt wordt verder geoptimaliseerd.

- via een keuzebord : dit kan een middel zijn om "keuze" te maken, het kan ook een stimulans zijn om eens ergens anders te gaan spelen.
Ga af en toe eens kijken met een kleuter die niet tot kiezen komt.
- oudere kleuters kiezen bewust hun spel in de hoek (eventueel via het keuzebord.)

Afspraken die gelden in de hoek:

- hoeveelheid kleuters 4, of aangepast aan de materialen, het spel...
- opruimen van de spelmaterialen na het spel

Differentiatie binnen hoekenwerk:

- niveau
- interesse
- hoekverrijking / spelimpulsen

Zelfsturing is primair doel bij kiezen / hoekenwerk

Leefgroep 2: bouwhoek, crea-hoek, rekenhoek, taalhoek, wo-hoek, leeshoek, luisterhoek en weeg- en meethoek, computerhoek, ...

Leefgroep 3: rekenhoek, taalhoek, Frans, W.O. hoek, luisterhoek, leeshoek, computerhoek,...

Hoewel hoekenwerk een gegeven is dat in elke leefgroep aan bod komt, is er wel een evolutie zichtbaar doorheen de verschillende leefgroepen. De jongste kinderen in leefgroep 2 hebben tijdens *Knijpertjestijd* weer even de mogelijkheid om te spelen, net zoals ze dat kennen van hun tijd in leefgroep 1. Samen met de oudere kinderen van leefgroep 2 zullen ze dan tijdens hoekenwerk ook een keuze maken, die weliswaar minder vrij is dan hun keuze bij *Knijpertjestijd*, maar nog steeds een erg speels karakter kan hebben. Naarmate de kinderen ouder worden en ook overgaan naar de derde leefgroep, zijn de hoeken nog meer gericht op de verwerking en verdieping van leerstof, waardoor de puur muzische hoeken in deze laatste leefgroep dan ook minder voorkomen. Het aanbod in de hoeken wordt steeds uitgebreid en veranderd (bv. sluit aan bij een lopend thema, instructie,...).

2.6 Anders evalueren²⁶

Leerlingen worden geëvalueerd over hun hele 'zijn' (brede evaluatie). Naast cognitieve competenties²⁷ worden sociaal-emotionele en andere vaardigheden beoordeeld. Naast het product is de procesevaluatie²⁸ erg belangrijk.

²⁶cf. visietekst: positief zelfbeeld, zelfbewustzijn.

Twee maal per jaar (januari en juni) maken de staffen een evaluatieverslag van het kind dat zowel het sociaal-emotionele aspect (via zelfevaluatie, evaluatie van de staffen en het sociogram²⁹) als de evolutie op cognitief vlak (leervorderingen) (via methodetoetsen, AVI leestoetsen, dictees, projecttoetsen) omvat. Waar nodig worden werk- en aandachtspunten geformuleerd of worden positieve aspecten verder bekrachtigd. Via het lezen van de evaluatieverslagen, het daaropvolgend gesprek tijdens de leefgroepavond (of tussentijdse gesprekken), krijg je als ouder een degelijke kijk op het functioneren van je kind op school. De evaluatie en het voorafgaande leerproces zijn niet competitief. Onder meer daarom worden er geen punten of letters weergegeven op toetsen en rapporten. We gaan integendeel het kluwen van sociale interacties, groepsdynamische processen, cognitieve ontwikkeling, werkhouding, ... beschrijven en met voorbeelden uit de klas verrijken.

Januari 2010			Taalvaardigheid
Dat is...			gaat over de beheersing van taal als instrument om iets wat je ervaart, voelt of denkt onder woorden te brengen. Taalvaardigheid is ook kunnen begrijpen wat anderen onder woorden brengen.
niet waar	soms waar	waar	
☹	☺	☺	
			Ik kan wat ik denk goed verwoorden.
			Ik krijg mijn ideeën makkelijk op papier.
			Ik luister en begrijp de verhalen van anderen.
			Ik lees graag.
			Ik begrijp ook wat ik lees

(fig. 5 vb. van het evaluatieformulier voor taalvaardigheid)

De ouders krijgen dit evaluatieverslag (via e-mail of op papier (op aanvraag)). Dit wordt in groep³⁰ besproken op de evaluatievergadering. Op verzoek van de ouders kan dit ook individueel. Buiten deze periodes hebben ouders ook tussendoor voortdurend mogelijkheden om informatie over hun kind te verwerven of om erover te praten met de staffen. Zij kunnen bijvoorbeeld steeds de activiteiten bijwonen (en eraan deelnemen); er zijn ook de andere leefgroepvergaderingen (1^e trimster: infovergadering en tussentijdse bijeenkomst; 2^e trimester: pedagogische invulling).

De staff is echter niet de enige beoordelaar in het evaluatieproces. Kinderen leren ook nadenken over zichzelf en voelen zich daardoor betrokken partij in de evaluatie.

²⁷ Bij de evaluatie wordt bij de kleuters rekening gehouden met de ontwikkelingsdoelen, bij de lagerschoolkinderen met de eindtermen .

²⁸ Een nieuw LVS wordt uitgewerkt voor het schooljaar 2010-2011

²⁹ Het sociogram toont de sociale verbindingen die in een groep spelen. Naast de observaties van de staffen, is er ook de inbreng van de leerlingen. Ze vertellen aan de staff met wie ze het meest en minst spelen, werken, en leggen uit waarom. Hiervan wordt een verslag gemaakt. Dit verslag wordt bijgehouden door de staffen. De resultaten worden meegedeeld tijdens de leefgroepavond.

³⁰ Cf. punt 2.6.1. Groepsevaluaties.

De zelfevaluatiegegevens worden naast de evaluaties van de staff gelegd en met de kinderen besproken. Dat levert een meer genuanceerd (zelf)beeld op. Het is opmerkelijk hoe sommige kinderen strenger naar zichzelf kijken dan de staff. De zelfevaluaties worden bij het verslag gevoegd.

Januari 2010			Welbevinden
Dat is...			is de toestand waarin kinderen verkeren wanneer ze zich als een vis in het water voelen.
niet waar	soms waar	waar	
☹	☺	☺	
			Ik voel me goed in de klasgroep (Ik kan genieten)
			Ik voel van mezelf dat ik het kan (Ik heb zelfvertrouwen)
			Ik kan mezelf zijn (Ik kan spontaan zijn)
			Ik voel me rustig en ontspannen (Ik voel me vanbinnen rustig)

(fig. 6 vb. van een zelfevaluatieformulier i.v.m. welbevinden)

Staffen, kinderen én ouders dragen gezamenlijk verantwoordelijkheid. Kinderen krijgen een actieve rol door bijvoorbeeld via zelfevaluaties na te denken over hun werk en leerproces. "Begrijp ik dat mijn standpunt relatief is, kan ik me inleven in de situatie van iemand anders, kan ik opbouwende kritiek geven, maar ook aanvaarden, weet ik wanneer mijn opmerkingen opbouwend zijn en wanneer niet?" Het zijn maar een paar vragen die de kinderen zichzelf en elkaar stellen.

Via gesprekken met staffen wordt de betrokkenheid van kinderen én ouders aangezwengeld.

Evaluatie kan je extern benaderen: anderen vertellen je dan hoe ver je staat in het verwerven van competenties. Deze evaluaties zijn gebaseerd op (dagelijkse) observaties, het dagelijkse samenleven en -werken, toetsen, gesprekken met CLB, ...

Naast de hierboven vermelde evaluatiemomenten zijn er nog extra evaluaties:

Overgang van derde kleuterklas naar eerste leerjaar:

Eén van de indicatoren om te bepalen of een kind van de derde kleuterklas klaar is voor het 1ste leerjaar worden zijn de rekenbegrippentest (oktober/november) en toetertest (schoolrijpheidstest) (februari) en indien nodig een contrabastest afgenomen. Daarnaast wordt er op basis van de observaties gehandeld.

Overgang van zesde leerjaar naar het middelbaar:

Op het einde van het 6de leerjaar beslist de delibererende klassenraad (coördinator en de begeleiders de tweede en derde leefgroep), op basis van alle documenten, werkstukken, verslagen en adviezen, of het kind de eindtermen³¹ al

³¹ Vanuit het ministerie werden er eindtermen opgesteld. Deze eindtermen zijn uitgewerkt in verschillende leerplannen. Onze school heeft gekozen voor de leerplannen van het OVSG = Onderwijs voor steden en gemeenten (www.ovsg.be).

dan niet heeft behaald en om het al dan niet het officiële getuigschrift Basisonderwijs toe te kennen. Zij adviseren ook over de verdere schoolloopbaan.

2.6.1. Groepsevaluaties

Op een groepsevaluatie is het de ouder zelf die bepaalt of er:

- **überhaupt** over zijn kind gesproken wordt;
- hoe "diep" erop zijn kind wordt ingegaan.

Dus als de ouder absoluut niet wil dat er in groep over bepaalde dingen gesproken wordt, kan hij dit op voorhand laten weten aan de staff(en).

Daarnaast behoudt hij de mogelijkheid van een individueel gesprek. Persoonlijke "kind"-problemen die een invloed hebben op de klasgroep (of schoolgroep, of ...) dienen best wel in groep besproken te worden en bij voorkeur in aanwezigheid van de betrokken ouders.

2.6.1.1. Waarom

- Empathie

Hoe meer je als ouder weet over je eigen kind en de andere kinderen op school, hoe beter je ze kan begeleiden en hoe gemakkelijker je bepaalde dingen kan plaatsen. Begrijpen waarom sommige kinderen het minder gemakkelijk hebben wordt dus simpeler. In De Weide is dit nog extra belangrijk aangezien de ouders nauw contact hebben met de leerlingen (lezen, begeleiden activiteiten,...).

- Sociaal contact ouders/staff(en) onderling:

Een groepsevaluatie biedt ook de kans om met andere ouders van gedachten te wisselen over "pedagogie" (manier van omgaan met kinderen, manier van omgaan met bepaalde problemen). We kunnen nog altijd heel wat van elkaar leren.

- Uitwisselen van ervaringen

Tijdens deze momenten kunnen ouders ook ervaringen uitwisselen i.v.m. opvoeding, verdere schoolloopbaan na de lagere school,...

- Ouders proberen leren om te relativeren

Ouders leren omgaan met het feit dat hun kinderen het op bepaalde vlakken minder gemakkelijk hebben. Tijdens een groepsevaluatie inzien dat ieder kind minder sterke kanten heeft. Hierdoor merken ouders dat ze niet alleen zijn met deze problematiek, en zouden ze dit iets meer moeten kunnen relativeren.

- Sociogram

De sociale relaties tussen de kinderen worden sowieso het best besproken in groep, aangezien het gaat om relaties binnen de (klas)groep zelf.

Deze tekst is opgemaakt en geschreven door de werkgroep pedagogie en wordt voorgelegd ter goedkeuring van de AV op 26 oktober 2010.